

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στην
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ

«Η ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΣΤΙΣ
ΜΕΣΑΙΕΣ ΚΑΙ ΜΙΚΡΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ Η
Διεθνής και Εθνική Προοπτική»

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΓΕΩΜΗΛΑΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΝΟΣ

ΕΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΥΠΟΓΡΑΦΕΣ

Ο

Ακαδημαϊκός υπεύθυνος

Ο

Επιβλέπων καθηγητής

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της εργασίας αυτής είναι να διερευνηθεί το κατά πόσο η ιδέα της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης των Μεσαίων και Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων βρίσκει εφαρμογή στην ελληνική πραγματικότητα, καθώς και να αναζητηθούν οι αιτίες που μπορεί να δυσχεραίνουν μια τέτοια πρακτική, οι μέθοδοι αντιμετώπισης τους και οι προοπτικές για το μέλλον της Ε.Κ.Ε. σε εθνικό επίπεδο. Η έρευνα βασίσθηκε στην εννοιολογική αποσαφήνιση της Υπεύθυνης Συμπεριφοράς των επιχειρήσεων, στη διερεύνηση της εξέλιξης της Ε.Κ.Ε. σε διεθνές επίπεδο, καθώς και στη μελέτη των ιδιαιτεροτήτων της Ελληνικής πραγματικότητας.

ABSTRACT

The purpose of this paper is to contemplate whether the idea of Corporate Social Responsibility for Small and Medium-sized Enterprises can be applied in the Greek context, as well as to seek the reasons that might make such a practice more difficult, the ways to deal with the problem and the future perspective of CSR on a national level. The research was based on the conceptual clarification of the Responsible Behavior of enterprises, the analysis of CSR's evolution internationally and, finally, the study of the Greek reality's particularities.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο:	7
«Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη:	7
Ορισμός, επικαιρότητα, τομείς δράσης»	7
1α. Ορισμός	7
1β. Η επικαιρότητα της ΕΚΕ	10
1γ. Τομείς Δράσης	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο:	23
«Η Κοινωνικά Υπεύθυνη Συμπεριφορά των ΜΜΕ»	23
2α. Γιατί να είναι μια επιχείρηση κοινωνικά υπεύθυνη;	24
<i>i) Η εταιρική εικόνα/φήμη μπορεί να αποτελεί το μεγαλύτερο μέρος της χρηματιστηριακής αξίας μιας εταιρίας.</i>	24
<i>ii) Η ΕΚΕ συντελεί στην αποφυγή / μείωση κινδύνων:</i>	25
2β. Τα πλεονεκτήματα της υιοθέτησης Υπεύθυνης Συμπεριφοράς	27
2γ. Οι τομείς διαμόρφωσης Υπεύθυνης Συμπεριφοράς	28
2δ. Το Νόημα της ΕΚΕ για τις ΜΜΕ και η Επирροή του Κράτους	29
2ε. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο:	34
«Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη σε Διεθνές Πλαίσιο»	34
3α. Οι απόψεις της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη	37
3β. Η δι-εθνική διαφοροποίηση της έννοιας της ΕΚΕ.	43
3γ. Οργανισμοί και Δίκτυα της Ε.Κ.Ε.	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο:	52
«Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη σε Εθνικό Επίπεδο - Ελλάδα»	52
4α. Το Ελληνικό Δίκτυο για την ΕΚΕ: CSR HELLAS	56
4β. Τα απαιτούμενα μέτρα για την προώθηση της ΕΚΕ στην Ελλάδα.	59
4γ. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	68

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η έννοια της Κοινωνικά Υπεύθυνης Συμπεριφοράς των Επιχειρήσεων (ή της Κοινωνικής Λογοδοσίας – Social Accountability, όπως τελευταία ονομάζεται) δεν είναι νέα διεθνώς. Η ουσιαστική συζήτηση, όμως, άρχισε μετά το 1990 στην Ευρώπη και μόλις τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα. Η εξέλιξη την τελευταία δεκαετία υπήρξε ραγδαία, καθώς ολοένα και περισσότεροι κοινωνικά (και περιβαλλοντικά) συνειδητοποιημένοι stakeholders, επενδυτές και καταναλωτές, ο καθένας βέβαια για διαφορετικούς λόγους, επιδεικνύουν ενδιαφέρον για την πρακτική αυτή.

Αυτό, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η ΕΚΕ βρίσκει εφαρμογή σε πολυάριθμους τομείς, όπως στον Δημόσιο (κυρίως με τις ΔΕΚΟ), στη Βιομηχανία, στο Εμπόριο και τις Υπηρεσίες κλπ. και συνεπώς αφορά το σύνολο του πληθυσμού μιας όλο και περισσότερο ευαισθητοποιημένης κοινωνίας, εγείρει το ερώτημα κατά πόσο βρίσκει μια τέτοια πρακτική εφαρμογή στην ελληνική περιφέρεια. Από τη στιγμή, εξάλλου, που από την καθημερινή μας εμπειρία μπορούμε εύκολα να συμπεράνουμε ότι η εφαρμογή της δεν είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη στην περιοχή αυτή, το επόμενο λογικό ερώτημα που παρουσιάζεται είναι το γιατί συμβαίνει αυτό και τι μπορεί να γίνει για να βελτιωθεί η κατάσταση.

Η μεθοδολογία που θα χρησιμοποιήσουμε για να απαντήσουμε στα ερωτήματα αυτά ξεκινά, σε πρώτη φάση, με την αποσαφήνιση της έννοιας της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ορισμοί, τομείς δράσης και επικαιρότητα), όπως αυτή έχει εξελιχθεί διεθνώς από το 1990 και μετά.

Σε δεύτερη φάση, θα προχωρήσουμε στη σύνδεση της Ε.Κ.Ε. με τις Μεσαίες και Μικρές Επιχειρήσεις, με έμφαση στους λόγους για τους οποίους μπορεί να επιθυμεί μια Μ.Μ.Ε. να συμμετάσχει, στον

τρόπο με τον οποίο μπορεί να το επιτύχει και στις διαφορές που υπάρχουν με τις μεγαλύτερες ή πολυεθνικές εταιρείες.

Το τρίτο σκέλος αφορά στην συγκριτική εξέταση των παραδειγμάτων οργανισμών – δικτύων (Παγκόσμιο Επιχειρηματικό Συμβούλιο Σταθερής Ανάπτυξης, ΟΗΕ κλπ.) και εταιρειών (SHELL, ABB, TIME WARNER κλπ.) που σχετίζονται με την ΕΚΕ σε διεθνές επίπεδο, με στόχο να καταδείξουμε τις πιθανές διαφορές που προκύπτουν από κράτος σε κράτος και εταιρεία σε εταιρεία.

Τέλος, θα χρησιμοποιήσουμε μεταξύ άλλων τα συμπεράσματα που έχουμε εξαγάγει από τα προηγούμενα σκέλη για να κάνουμε μια σύγκριση με την ελληνική πρακτική, προκειμένου να απαντήσουμε στο αν και κατά πόσο προχωράει η πρωτοβουλία αυτή στο συγκεκριμένο χώρο.

Οι πηγές που θα χρησιμοποιήσουμε στην έρευνα αυτή είναι δευτερογενείς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο:

«Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη:

Ορισμός, επικαιρότητα, τομείς δράσης»

1α. Ορισμός

Δεν υπάρχει ένας καθιερωμένος διεθνώς ορισμός της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης παρά το γεγονός ότι η έννοια αυτή χρησιμοποιείται ευρέως στο δημόσιο διάλογο διεθνώς. Πριν προχωρήσουμε στον προσδιορισμό της έννοιας για τις ανάγκες της έρευνας αυτής, θα ήταν χρήσιμο να καταγράψουμε τους ορισμούς που κατά καιρούς έχουν χρησιμοποιηθεί.

Το 1998, το Διεθνές Επιχειρηματικό Συμβούλιο για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (Δ.Ε.Σ.Β.Α., World Business Council for Sustainable Development¹) χρησιμοποίησε τον πιο κάτω ορισμό της έννοιας της Ε.Κ.Ε. για να διεξάγει την πρώτη έρευνα με θέμα τον προσδιορισμό του όρου Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη στο Βέλγιο και την Ολλανδία : «Η εταιρική κοινωνική ευθύνη είναι η διαρκής δέσμευση μιας επιχείρησης να συμπεριφέρεται ηθικά και να συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη ενώ ταυτόχρονα θα βελτιώνει την ποιότητα ζωής των εργαζομένων και των οικογενειών τους καθώς επίσης και της τοπικής κοινότητας και της κοινωνίας γενικότερα»². Η διεύρυνση της έρευνας και του διαλόγου σε άλλες χώρες σε όλο τον κόσμο επιβεβαίωσε την διαφορετικότητα της έννοιας του ορισμού αυτού από περιοχή σε περιοχή, όπως και του είδους των

¹ Για περισσότερες πληροφορίες για το ΔΕΣΒΑ βλέπε την ιστοσελίδα: <http://www.wbcsd.ch>

² «Corporate Social Responsibility is the continuing commitment by business to behave ethically and contribute to economic development while improving the

δράσεων που θεωρούνται αναγκαίες. Η διαφορετικότητα αυτή συνδέεται με τη διαφορετική κουλτούρα αλλά και το διαφορετικό βαθμό ανάπτυξης της κάθε χώρας, που συνεπάγεται και διαφορετικές προτεραιότητες των τοπικών πληθυσμών ανά περιφέρεια.

Σαν αποτέλεσμα της έρευνας σε διεθνές επίπεδο ο αρχικός ορισμός του Δ.Ε.Σ.Β.Α. επαναπροσδιορίσθηκε στην συνέχεια ως εξής: *«Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη είναι η δέσμευση των επιχειρήσεων να συμβάλουν στη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, και να προσπαθούν μαζί με τους εργαζομένους, τις οικογένειές τους, την τοπική κοινωνία και την κοινωνία γενικότερα να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής τους.»*³

Σε ό,τι αφορά στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ο ορισμός που δόθηκε στην Πράσινη Βίβλο του 2001⁴ και επαναλαμβάνεται ουσιαστικά αναλλοίωτος στο Τελικό Ανακοινωθέν (2002) 347 της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων⁵ είναι ότι Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη είναι η *«έννοια σύμφωνα με την οποία οι εταιρείες ενσωματώνουν σε εθελοντική βάση κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανησυχίες στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες και στις επαφές τους με άλλα ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholders)»*⁶.

Για τους σκοπούς αυτής της έρευνας, θα ήταν σκόπιμο να αποφύγουμε να εμπλακούμε στην αναζήτηση του βέλτιστου εννοιολογικού ορισμού. Αντ' αυτού είναι πιο χρηστικό να τονίσουμε

quality of life of the workforce and their families as well as of the local community and the society at large».

³ «Corporate Social Responsibility is the commitment of business to contribute to sustainable economic development, working with employees, their families, the local community and society at large to improve their quality of life».

⁴ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, «Πράσινη Βίβλος – Προώθηση Ενός Ευρωπαϊκού Πλαισίου για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη», COM (2001) 366, τελικό. Βρυξέλλες, 2001, σελ. 7

⁵ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, «Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: Μια Συνεισφορά των Επιχειρήσεων στη Βιώσιμη Ανάπτυξη», COM (2002) 347 τελικό. Βρυξέλλες, 2002, σελ. 3-7 και 23-24

τα χαρακτηριστικά της έννοιας της Ε.Κ.Ε. και που φαίνεται να γίνονται δεκτά σε ευρωπαϊκό τουλάχιστον επίπεδο:

- **Η σχετική συμπεριφορά των επιχειρήσεων για να εμπίπτει στην έννοια της Ε.Κ.Ε. πρέπει να είναι πέραν των νομικών υποχρεώσεών τους και να έχει χαρακτηριστικά εθελούσιας συμπεριφοράς.** Συμπερασματικά λοιπόν, θα μπορούσε κανείς να πει ότι η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη εκφράζεται με προγράμματα, πρωτοβουλίες και καθημερινές πρακτικές, αλλά δεν επιβάλλεται με νομοθετικές ρυθμίσεις. Διαμορφώνει την φιλοσοφία της επιχείρησης με αρχές και αξίες, επηρεάζοντας την στρατηγική της. Για τον λόγο αυτό δε μπορεί να επιβληθεί από νομοθετικές ρυθμίσεις, αντίθετα στηρίζεται στην πεποίθηση ότι η επιχείρηση οφείλει να αποτελεί ενεργό και συνειδητό μέλος της κοινωνίας, ενώ η συνεπής και υπεύθυνη επιχειρηματική δράση αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για τη μακροπρόθεσμη οικονομική αποδοτικότητα των επιχειρήσεων.
- **Η Ε.Κ.Ε. θα πρέπει να αποσκοπεί στη βιώσιμη ανάπτυξη με όλες τις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές παραμέτρους που αυτή έχει.** Στις παραμέτρους αυτές περιλαμβάνονται, πέραν των κάθε μορφής οικονομικών παραμέτρων, τα εργασιακά και γενικότερα τα ανθρώπινα δικαιώματα, η αρμονική συνύπαρξη με την τοπική κοινωνία, οι σχέσεις με τους προμηθευτές, τους πελάτες και τους μετόχους και η περιβαλλοντική προστασία.
- **Η Ε.Κ.Ε. δεν αποτελεί απλώς ένα πρόσθετο στοιχείο, στην πολιτική της επιχείρησης, διακριτό από τις άλλες επί μέρους πολιτικές της.** Αντίθετα διαπερνά συνολικά τον τρόπο διαχείρισης των επιχειρήσεων και δεν πρέπει να προσεγγίζεται ως

⁶ "It is a concept whereby companies integrate social and environmental concerns in their business operations and in their interaction with their stakeholders on a voluntary basis".

ένα «κόστος» που αναλαμβάνεται με αντάλλαγμα την προώθηση, απλώς και μόνο, των δημοσίων σχέσεων της κάθε επιχείρησης.

1β. Η επικαιρότητα της ΕΚΕ

Η ΕΚΕ αν και ως έννοια δεν είναι νέα σε διεθνές επίπεδο⁷, η συζήτηση στη χώρας μας έχει αρχίσει τα τελευταία μόλις χρόνια, ενώ και σε ευρωπαϊκό επίπεδο άρχισε να κατατάσσεται υψηλά στην ημερήσια διάταξη του δημόσιου διαλόγου μόνο από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 και μετά.

Οι δραστηριότητες και η συμπεριφορά των επιχειρήσεων ενδιαφέρουν ολοένα και περισσότερο το κοινωνικό σύνολο και ειδικότερα σε συνάρτηση με την απασχόληση, το περιβάλλον, την ποιότητα ζωής κ.λπ. Στο πλαίσιο αυτό, η κοινωνία σήμερα φαίνεται να προσδοκά από τις επιχειρήσεις να προσεγγίζουν με ένα ευρύ πνεύμα την έννοια της κερδοφορίας και, στο πλαίσιο της, να λαμβάνουν υπ' όψιν τις ανάγκες της κοινωνίας μέσα στην οποία επιχειρούν.

Αρκετές επιχειρήσεις έχουν ήδη υιοθετήσει την έννοια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης ως αναγκαίο τμήμα της επιχειρηματικής πολιτικής που ξεφεύγει από το πλαίσιο των δημοσίων σχέσεων και αποτελεί μοχλό για τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη των δραστηριοτήτων τους στο πλαίσιο του ευρύτερου προβληματισμού για βιώσιμη ανάπτυξη.

Μία σειρά από παράγοντες καθιστούν επίκαιρη και συνεχώς αυξανόμενη τη σημασία της Ε.Κ.Ε. Μεταξύ αυτών, αναφέρονται ενδεικτικά οι εξής:

- Η διεργασία της παγκοσμιοποίησης, σε συνάρτηση με την απελευθέρωση του εμπορίου και των χρηματοοικονομικών αγορών έχει οδηγήσει σε έντονο προβληματισμό και

αντιπαράθεση για τις δυνατότητες και το είδος ανάπτυξης που μπορεί να προσφέρει χωρίς κάποιους ελάχιστους κανόνες λειτουργίας και ελέγχου.

- Στην παγκόσμια αγορά, η επιρροή και οι επιπτώσεις της επιχειρηματικής δραστηριότητας αφορούν πλέον πολύ μεγαλύτερο αριθμό ανθρώπων και χωρών καθώς και τομέων με αποτέλεσμα οι πραγματικές αλλά και οι ενδεχόμενες συνέπειες από αυτή να αυξάνουν σημαντικά.
- Η άνοδος του βιοτικού επιπέδου στις αναπτυγμένες χώρες οδηγεί τους καταναλωτές, και εν γένει τους πολίτες, να στρέψουν την προσοχή τους από την ποσότητα των αγαθών που απολαμβάνουν στην ποιότητά τους, τις επιπτώσεις που αυτά έχουν στην υγεία τους και τις συνθήκες παραγωγής τους, ιδιαίτερα όταν αυτά παράγονται σε αναπτυσσόμενες χώρες.
- Η ίδια αυτή άνοδος του βιοτικού επιπέδου σε συνδυασμό με τις ολοένα και πιο ορατές επιπτώσεις από την ανθρώπινη δραστηριότητα στο περιβάλλον (τόσο των ανεπτυγμένων όσο και των αναπτυσσόμενων κρατών) αυξάνει την ευαισθησία σε θέματα προστασίας του φυσικού αλλά και του πολιτιστικού περιβάλλοντος.
- Η φτώχεια στις χώρες τρίτου κόσμου επηρεάζει ολοένα και περισσότερο τις αναπτυγμένες χώρες καθώς εντείνεται η αλληλεξάρτηση των οικονομιών. Ταυτόχρονα, είναι γνωστό ότι η φτώχεια υπονομεύει την ειρήνη και την πολιτική σταθερότητα στις διεθνείς σχέσεις. Οι παράγοντες αυτοί, σε συνδυασμό και με τη διάχυση της πληροφόρησης στους πολίτες των ανεπτυγμένων κρατών, σχετικά με την κατάσταση των χωρών του τρίτου κόσμου, ευαισθητοποιούν την κοινή γνώμη στον τρόπο που ασκείται η επιχειρηματική δραστηριότητα στις αναπτυσσόμενες χώρες. Η εικόνα και η φήμη των επιχειρήσεων αποκτούν

⁷ Στις ΗΠΑ η σχετική συζήτηση είχε ήδη αρχίσει από τη δεκαετία του 1930.

μεγαλύτερη σημασία σε ένα συνεχώς εντεινόμενο ανταγωνιστικό περιβάλλον και οι κοινωνικά υπεύθυνες εταιρίες αποκτούν ιδιαίτερη σημασία έναντι των υπολοίπων.

- Γίνονται εμφανή τα όρια των δυνατοτήτων του κράτους στην επίλυση των ολοένα και πιο περίπλοκων οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών ζητημάτων και γίνεται ορατός ο συμπληρωματικός ρόλος που μπορούν να παίξουν οι επιχειρήσεις.
- Η αυξανόμενη σημασία της γνώσης για την αποδοτικότητα της επιχειρηματικής δραστηριότητας αλλά και για την επαγγελματική εξέλιξη και προοπτική του κάθε εργαζόμενου αποτελεί ένα κυρίαρχο ζήτημα. Η λειτουργία της Δια Βίου Μάθησης και η υποστήριξη της συνολικής ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού μέσω στοχοθετημένων δράσεων θα πρέπει να διασφαλίζουν την ικανότητα για απασχόληση στο παρόν και στο μέλλον και να προάγουν την ατομική εξέλιξη συνολικά εκτός από την βελτίωση της απόδοσης του εργαζομένου και της παραγωγικότητας.

Είναι γεγονός ότι ο μεγαλύτερος σύμμαχος για την πρόοδο στον τομέα της ΕΚΕ είναι οι αυξανόμενες προσδοκίες των συμμετόχων⁸. Οι κυβερνήσεις, οι μη κυβερνητικοί οργανισμοί, η κοινωνία και κυρίως **οι πελάτες, οι υπάλληλοι και οι επενδυτές** έχουν συνειδητοποιήσει ότι οι επιχειρήσεις και μάλιστα σε μεγαλύτερο βαθμό οι Μεσαίες και Μικρές ανεξαρτήτως κλάδου δραστηριοποίησης, πρέπει να επιδεικνύουν αυξημένη ευαισθησία στα θέματα κοινωνικής προσφοράς και περιβάλλοντος και να προσαρμόζονται διαρκώς στις μεταβαλλόμενες αξίες και απαιτήσεις των τοπικών κοινωνιών⁹.

⁸ Βλέπε και Τσακαρέστου Μ. κ.ά. «Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη στην Ελλάδα – Θέματα και Προοπτικές. Συνοπτική Έκθεση Αποτελεσμάτων», Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών σ. 12

⁹ Τρούμπης Α., Μπαλής Μ. και Δόικος Π, «Οδηγός Εφαρμογής Σήματος Υπευθυνότητας», Εργαστήριο Διαχείρισης Βιοποικιλότητας, Τμήμα Περιβάλλοντος Πανεπιστημίου Αιγαίου, 2004, σελ. 9

Έτσι, για τους **πελάτες – καταναλωτές** μπορούμε να αναφέρουμε ότι:

- Ενδιαφέρονται ολοένα και περισσότερο για την επίδραση των επιχειρήσεων στην κοινωνία.
- Το 70% των ευρωπαϊών καταναλωτών υποστηρίζουν ότι η δέσμευση μιας εταιρίας στην κοινωνική ευθύνη είναι σημαντική όταν αγοράζουν ένα προϊόν ή υπηρεσία και ένας στους πέντε είναι διατεθειμένος να πληρώσει πιο ακριβά για προϊόντα τα οποία είναι «κοινωνικά και περιβαλλοντικά πιο υπεύθυνα»¹⁰.
- Το 81% των καταναλωτών συμφωνούν ότι, όταν η τιμή και η ποιότητα είναι ίσες, προτιμούν να αγοράζουν προϊόντα που είναι συσχετισμένα με κάποιο καλό σκοπό (a good cause)¹¹.

Από την πλευρά **των υπαλλήλων**¹², τα συμπεράσματα είναι ότι:

- Οι υποψήφιοι υπάλληλοι ενδιαφέρονται περισσότερο για την κοινωνική συνεισφορά των εταιριών, όταν επιλέγουν τους μελλοντικούς τους εργοδότες. Οι υπάλληλοι που γνωρίζουν ότι ο οργανισμός τους εμπλέκεται και συνεισφέρει στην κοινωνία είναι πολύ πιο πιθανό να μιλήσουν θετικά για τους εργοδότες τους. Εταιρίες οι οποίες φαίνονται να υποστηρίζουν τις ανάγκες της

Βλέπε και Allen P. & Bonazzi C. (ed.), «Changes in business and the environment: Metaphors, partnerships, tools», Background Paper for ECO99, EEA, Denmark, 1999 p. 49-56

¹⁰ 12000 καταναλωτές σε 12 Ευρωπαϊκές χώρες σύμφωνα με έρευνα του Βρετανικού πρακτορείου ανάλυσης της κοινής γνώμης και της αγοράς «MORI» που πραγματοποιήθηκε το Σεπτέμβριο του 2000 εκ μέρους του CSR Europe (http://www.csreurope.org/aboutus/CSRfactsandfigures_page397.aspx)

¹¹ Βλέπε και <http://www.mori.com/csr> και <http://www.csreurope.org/ourpublications/default.aspx>

¹² Τσακαρέστου Μ. κ.ά. «Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη στην Ελλάδα – Θέματα και Προοπτικές. Συνοπτική Έκθεση Αποτελεσμάτων», Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών σ. 7

κοινωνίας και τα ενδιαφέροντα των υπαλλήλων ελκύουν και συγκρατούν καλύτερους υπαλλήλους¹³.

- 73% απάντησαν ότι θα ήταν πιο αφοσιωμένοι σε ένα εργοδότη που υποστηρίζει την τοπική κοινότητα¹⁴.

Τέλος, σε ό,τι αφορά **στους επενδυτές**, η νέα έρευνα της Deloitte, του CSR Europe και της EURONEXT, που δόθηκε στη δημοσιότητα με τίτλο «Επενδύοντας σε Κοινωνικά Υπεύθυνες Επιχειρήσεις»¹⁵, αποκαλύπτει ότι η εικόνα των επιχειρήσεων σε θέματα κοινωνικής και περιβαλλοντικής απόδοσης και οι ενέργειες που αυτές προωθούν για την ενίσχυση της κοινωνίας γενικότερα, θα επηρεάσουν σημαντικά τις επενδυτικές αποφάσεις τα επόμενα τρία χρόνια. Έτσι, αναδεικνύεται σε καταλυτικό παράγοντα για τις αποφάσεις των επενδυτών η εταιρική κοινωνική ευθύνη.

Σύμφωνα με την έρευνα, προκύπτουν οι ακόλουθες διαπιστώσεις:

- Η πλειονότητα των επενδυτικών συμβούλων και των αναλυτών (52%), αλλά και το 47% των Διευθυντών Επικοινωνίας Μετόχων (Investor Relations Officers - IROYs) συμφωνούν ότι η τάση για επενδύσεις σε κοινωνικά ευαισθητοποιημένες επιχειρήσεις θα γίνει σύντομα πραγματικότητα.
- Το 60% των διαχειριστών κεφαλαίων δηλώνουν ότι τα τελευταία δύο χρόνια έχουν εντοπίσει αυξημένο ενδιαφέρον για επενδύσεις σε επιχειρήσεις που είναι κοινωνικά υπεύθυνες ή σε επιχειρήσεις που η κύρια δραστηριότητά τους είναι η προστασία του περιβάλλοντος.

¹³ http://www.socialdialogue.net/el/el_csr_intro.htm

¹⁴ http://www.csreurope.org/aboutus/CSRfactsandfigures_page397.aspx

¹⁵ http://www.deloitte.com/dtt/press_release/0,1014,sid%253D1018%2526cid%253D29213,00.html

- Το 69% των διαχειριστών εκτιμά ότι η αγορά των κοινωνικά υπεύθυνων επενδύσεων θα αυξηθεί σημαντικά μέσα στα επόμενα δύο χρόνια.
- Στην Ευρώπη, οι κοινωνικά υπεύθυνες επιχειρήσεις είναι ιδιαίτερα γνωστές όχι μόνο στους θεσμικούς επενδυτές, αλλά και σε πολλούς μεμονωμένους επενδυτές (ιδιώτες και Μικρές επιχειρήσεις). Ενδεικτικά, τα κεφάλαια ιδιωτών που είναι τοποθετημένα σε κοινωνικά υπεύθυνες επιχειρήσεις αποτιμώνται σε περίπου 12,2 δισ.€. Παράλληλα, τα κεφάλαια που προέρχονται από επενδύσεις θεσμικών επενδυτών ανέρχονται στα 336 δισ. €.
- Πάνω από τα μισά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της Ευρώπης ήδη προσφέρουν προϊόντα (π.χ. εξειδικευμένα αμοιβαία κεφάλαια) που επενδύουν σε επιχειρήσεις των οποίων η δραστηριότητα σχετίζεται με την προστασία του περιβάλλοντος¹⁶.
- Το 80% των διαχειριστών κεφαλαίων πιστεύει ότι η άρτια διαχείριση των κοινωνικών και περιβαλλοντικών κινδύνων που πιθανώς να έχουν οι δραστηριότητες της κάθε επιχείρησης επηρεάζει θετικά τη μακροπρόθεσμη αξία της στην αγορά.
- Οι Διευθυντές Επικοινωνίας Μετόχων (IROYs) εκτιμούν ότι η ανάλυση των κοινωνικών επιπτώσεων και οι λήψεις αποφάσεων με γνώμονα την κοινωνική ευθύνη, μακροπρόθεσμα επηρεάζουν το όνομα και τη φήμη μιας εταιρίας (69%), την ανάπτυξη και τις επιδόσεις της (46%) καθώς και τη χρηματιστηριακή της αξία (36%).
- Το 60% των Διευθυντών Επικοινωνίας Μετόχων (IROYs) σημείωσαν ότι τα τελευταία χρόνια υπήρξε σαφής βελτίωση στις

¹⁶ Ammenberg J. & Hjelm O., «Tracing business and environmental effects of Environmental Management Systems – A study of networking SMEs using a Joint Environmental System», Business Strategy and the Environment, 2003, vol. 12, p. 163-174

επικοινωνιακές προσπάθειες των εταιριών με στόχο τη βελτίωση της κοινωνικής τους εικόνας.

- Το 56% των Διευθυντών Επικοινωνίας Μετόχων (IROYs) θεωρούν ότι ο ρόλος της κοινωνικά υπεύθυνης επικοινωνίας είναι στρατηγικής σημασίας για το μέλλον της κάθε επιχείρησης.

Σύμφωνα με την Deloitte, οι ευρωπαϊκές αγορές έχουν κάνει σημαντικά βήματα για την αναγνώριση της τεράστιας σημασίας που έχει η κοινωνική ευθύνη των εταιριών και οι επιπτώσεις των αποφάσεών τους στο φυσικό περιβάλλον. Ως αποτέλεσμα, οι επενδυτικές αποφάσεις των Ευρωπαίων έχουν αρχίσει να επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από το κοινωνικό και περιβαλλοντικό τους χαρακτήρα. Οι κοινωνικά υπεύθυνες επενδύσεις κερδίζουν συνεχώς έδαφος και αποτελούν ένα επιπλέον εργαλείο για τους συμβούλους επενδύσεων και τους διαχειριστές κεφαλαίων καθώς προσφέρουν περισσότερη διαφάνεια και διορατικότητα στις επενδυτικές τους επιλογές, και βοηθούν στην ανάλυση των παγκόσμιων επενδυτικών ρίσκων¹⁷.

1γ. Τομείς Δράσης

Οι τομείς εφαρμογής προγραμμάτων Ε.Κ.Ε. μπορούν να διακριθούν σε εκείνους που αφορούν το εσωτερικό της επιχείρησης και σε εκείνους που αφορούν το εξωτερικό περιβάλλον της¹⁸. Πιο κάτω αναφέρονται οι τομείς και δίνονται σύντομες επεξηγήσεις για κάθε έναν από αυτούς.

α) Αποστολή, Αξίες και Όραμα

Η Αποστολή πρέπει να μεταφέρει στον κόσμο το μοναδικό χαρακτήρα μιας επιχείρησης. Η θεμελίωση της αποστολής και η

¹⁷ <http://www.plant-management.gr/online/section.asp?section=3>

¹⁸ Γενικά βλέπε <http://www.csrhellas.gr> και ειδικότερα http://www.csrhellas.gr/CSR_gr/EMSF%20final%20report%202004.pdf

υποστήριξη των εταιρικών αξιών χαρακτηρίζουν μια επιχείρηση. Πολλοί διευθύνοντες πιστεύουν ότι δεν μπορούν να ηγηθούν μιας οργάνωσης αν οι σκοποί και οι αξίες της δεν εκφράζονται με σαφή και εμπνευσμένο τρόπο. Οι κοινωνικά υπεύθυνες εταιρίες σχεδιάζουν τις αξίες και τα οράματά τους μαζί με εκείνους που άμεσα ή έμμεσα επηρεάζονται από τις δραστηριότητές τους και τις ενσωματώνουν στις καθημερινές διαχειριστικές πρακτικές.

β) Εργασιακό κλίμα

Δεδομένου ότι ο όρος «χώρος εργασίας» είναι γενικός, χρησιμοποιούνται τέσσερις συγκεκριμένες περιοχές για την περιγραφή της Ε.Κ.Ε. στο χώρο αυτό : εργασιακό περιβάλλον, αμοιβές και παροχές, ίσες ευκαιρίες και θέματα απασχολησιμότητας.

Το εργασιακό περιβάλλον καλύπτει παραδοσιακούς προβληματισμούς σχετικά με την υγιεινή και ασφάλεια, τα προγράμματα ευημερίας, την ισορροπία μεταξύ εργασιακής και οικογενειακής ζωής, τους τραυματισμούς στους χώρους εργασίας, τη βία και την παρενόχληση¹⁹.

Με τον όρο «αμοιβές και παροχές» εννοούνται οι διαδικασίες στελέχωσης, τα πακέτα αμοιβών, τα συστήματα επιβραβεύσεων, οι υπηρεσίες και διευκολύνσεις προς το προσωπικό και τις οικογένειές τους, που προσφέρονται πέραν των προβλεπομένων από το νόμο και συμβάλλουν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των εργαζομένων.

Η κατάρτιση και επαγγελματική εξέλιξη αναφέρεται σε δράσεις διατήρησης του επιπέδου των δεξιοτήτων των εργαζομένων όπως: κατάρτιση, ανάπτυξη επαγγελματικής καριέρας, ενδυνάμωση και προγράμματα υποστήριξης τεχνολογικών και οργανωτικών αλλαγών,

¹⁹ Βλέπε Ευρωπαϊκό Οργανισμό για την Υγεία και την Ασφάλεια στο <http://agency.osha.eu.int/publications/factsheets/facts11/>

που συμβάλλουν στη βελτίωση της συνολικής επαγγελματικής εξέλιξης και τη συμμετοχή των εργαζομένων στη δια βίου κατάρτιση.

γ) Κοινωνικός διάλογος

Με την έννοια «Κοινωνικός Διάλογος» δηλώνεται ο βαθμός αναγνώρισης και πρακτικής εφαρμογής των εργασιακών και συνδικαλιστικών δικαιωμάτων των εργαζομένων σε συλλογικό επίπεδο. Η συμμόρφωση με τους νόμους αλλά και οικειοθελείς δράσεις ενεργοποιούν τον κοινωνικό διάλογο σε κάθε επίπεδο, ο οποίος μπορεί να εκφράζεται μέσω της λειτουργίας Εργασιακών Συμβουλίων, διαβουλεύσεων με τους Κοινωνικούς Εταίρους κ.λ.π.

δ) Ανθρώπινα δικαιώματα

- Στο χώρο εργασίας
- Έξω από το χώρο εργασίας
- Παιδική εργασία / Καταναγκαστική εργασία

Ο καθορισμός αυτού του όρου αντικατοπτρίζεται στη Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών, η οποία είναι ευρέως γνωστή και έχει υιοθετηθεί παγκόσμια. Η έννοια περιλαμβάνει τα ανθρώπινα δικαιώματα τόσο «μέσα» στο χώρο εργασίας όσο και «έξω» από αυτόν. Το πρώτο αναφέρεται στο σεβασμό των διεθνώς συμφωνηθέντων συνθηκών εργασίας όπως η απαγόρευση κάθε μορφής διάκρισης και η ανάληψη θετικής δράσης για το σκοπό αυτό, καθώς και η ελευθερία του συνδικαλιζέσθαι. Το δεύτερο αναφέρεται στον ευρύτερο αντίκτυπο των επιχειρήσεων στην κοινωνία και ασχολείται με τον κοινωνικό αποκλεισμό, τη φτώχεια, το δικαίωμα στην εκπαίδευση, στη διατροφή, στην ελευθερία και γενικότερα στο δικαίωμα της ζωής και όχι απλώς της επιβίωσης.

Η «Παιδική εργασία / Καταναγκαστική εργασία» αφορά την εφαρμογή μέτρων για την καταπολέμηση της παιδικής ή και της καταναγκαστικής εργασίας.

ε) Ενασχόληση με τις τοπικές κοινότητες

- Συνεργασία με την κοινότητα
- Παροχές και χορηγίες προς την κοινότητα
- Συμμετοχή εργαζομένων

Ο όρος «Συνεργασία με τις κοινότητες» αναφέρεται σε δράσεις και πρωτοβουλίες που αναπτύσσει η επιχείρηση στην τοπική κοινότητα, σε συνεργασία με άλλους οργανισμούς για ένα σκοπό. Η επιχείρηση συνεργάζεται με την κοινότητα και επενδύει πόρους στην υποστήριξη θεμάτων που την ενδιαφέρουν²⁰.

Ο όρος «Παροχές και χορηγίες προς τις κοινότητες» αναφέρεται στις δωρεές σε χρήμα ή σε είδος και στις χορηγίες συγκεκριμένων δράσεων.

Η τελευταία κατηγορία, η «συμμετοχή Εργαζομένων», αναφέρεται είτε στη συνεισφορά των εργαζομένων στην υποστήριξη νέων κατά την περίοδο της εκπαίδευσής τους ή την υποστήριξη και παρότρυνση των εργαζομένων προς τον εθελοντισμό.

στ) Ανάπτυξη τοπικών οικονομιών

- Δημιουργία θέσεων εργασίας και επιχειρηματικότητα
- Απασχολησιμότητα
- Προγράμματα για νέους

Ο όρος «Δημιουργία θέσεων εργασίας και επιχειρηματικότητα» αναφέρεται στις πρωτοβουλίες της επιχείρησης για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και τη βοήθεια για ανάπτυξη μικρών επιχειρήσεων.

Ο όρος «Απασχολησιμότητα» αναφέρεται σε δράσεις και πρωτοβουλίες για αύξηση της απασχολησιμότητας, μέσω της

²⁰ Τσακαρέστου Μ. κ.ά. «Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη στην Ελλάδα – Θέματα και Προοπτικές. Συνοπτική Έκθεση Αποτελεσμάτων», Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών σ.9

βελτίωσης των δεξιοτήτων και της δια βίου κατάρτισης.

Η τελευταία κατηγορία αναφέρεται στην υποστήριξη των νεώτερων γενεών μέσα από εκπαιδευτικές δράσεις.

ζ) Περιβάλλον

- Βιώσιμη ανάπτυξη
- Πράσινες δράσεις
- Διαχείριση αποβλήτων
- Πρόληψη από ρύπανση.

Ο όρος «Βιώσιμη ανάπτυξη» εμφανίστηκε για πρώτη φορά το 1987 στην αναφορά Brundland. Καλύπτει τον τρόπο με τον οποίο οι οργανισμοί επιδιώκουν σήμερα οικονομική ανάπτυξη με την ταυτόχρονη προστασία των πόρων για την ανάπτυξη του αύριο. Αυτό είναι ένα θέμα αυξανόμενης σημασίας και προβληματισμού για τους υπεύθυνους οργανισμούς. Σήμερα οι επιχειρήσεις λαμβάνουν υπόψη την επίδρασή τους στο περιβάλλον σε όλους τους επιχειρηματικούς τους σχεδιασμούς, διαχειρίσεις και μετρήσεις αποτελεσματικότητας²¹.

Η «βιωσιμότητα» αναφέρεται στις δράσεις μιας εταιρίας για μείωση της αρνητικής επίδρασής της. Για παράδειγμα, η ύπαρξη διαχειριστικών συστημάτων μείωσης των εκπεμπομένων ρύπων και η αποτελεσματική χρήση των φυσικών πόρων.

Οι πράσινες δράσεις αφορούν δράσεις που αναπτύσσει η επιχείρηση μέσα και έξω από την οργάνωσή της για αύξηση της γνώσης των περιβαλλοντικών θεμάτων.

η) Αγορά

- Σχέσεις της αλυσίδας εφοδιασμού
- Διαχείριση προϊόντων
- Έρευνα και ανάπτυξη

- Marketing
- Υπεύθυνες επενδύσεις

Οι «σχέσεις της αλυσίδας εφοδιασμού» και η «διαχείριση των προϊόντων» είναι ο πυρήνας του τρόπου με τον οποίο η Ε.Κ.Ε. επηρεάζει την αγορά. Το πρώτο απαιτεί υπεύθυνες δεσμεύσεις από και προς τους προμηθευτές και τους υπεργολάβους και τον καθορισμό προτύπων ποιότητας στον εφοδιασμό και την παραγωγή. Μεταξύ άλλων, ο δεύτερος όρος αναφέρεται σε θέματα όπως οι σχέσεις με τους πελάτες, οι έλεγχοι υγιεινής και ασφάλειας στις διαδικασίες παραγωγής, συσκευασίας και διανομής, κ.λ.π.²².

«Έρευνα και ανάπτυξη»: έρευνα για ευκαιρίες δημιουργίας νέων προϊόντων και υπηρεσιών που εξυπηρετούν κοινωνικές ανάγκες.

Το «Marketing» περιλαμβάνει το σωστό και ηθικό marketing και τη διαφήμιση

θ) Ηθική

- Δωροδοκία και διαφθορά
- Σύγκρουση συμφερόντων
- Έντιμη εμπορία
- Κώδικας δεοντολογίας

Η συμμόρφωση με τους νόμους είναι απαραίτητη αλλά δεν είναι πλέον αρκετή. Οι δράσεις πέρα από τη συμμόρφωση με τους νόμους είναι σήμερα ο δρόμος για απόκτηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος. Η «ηθική» περιλαμβάνει εταιρικές αρχές και δράσεις που υποστηρίζουν τις δημοκρατικές αρχές, την καταβολή φόρων, την έντιμη εμπορία, τα ανθρώπινα δικαιώματα, με την

²¹ Βλέπε και European Eco-Efficiency Initiative (EEEI) στο www.wbcsd.ch/eurint/eeei.htm

²² Dawkins J., «The Public's view of Corporate Responsibility – 2003», MORI, 2004 σ. 7

ταυτόχρονη αποφυγή κάθε μορφής δωροδοκίας, ξεπλύματος χρήματος και συνεργασίας με καταπιεστικά καθεστώτα.

Ακόμη, άλλοι τομείς που αφορούν στο εξωτερικό περιβάλλον μιας επιχείρησης, είναι:

- **Ο ευρύτερος δημόσιος Τομέας** (δημόσιος τομέας, ΔΕΚΟ και τοπική αυτοδιοίκηση).
- **Η βιομηχανία** (εργαζόμενοι, πελάτες – τοπική κοινωνία, φυσικό περιβάλλον).
- **Ο αγροτικός, κτηνοτροφικός και αλιευτικός τομέας.**
- **Το εμπόριο και οι υπηρεσίες** (ιδιαίτερη δράση παρατηρείται από τις τραπεζικές υπηρεσίες, με πρωτοβουλιακές δράσεις ως προς την οργάνωση και λειτουργία τους, αλλά και ως προς το κοινωνικό σύνολο)²³.

²³ <http://www.oke.gr/greek/gnomi95.htm>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο:

«Η Κοινωνικά Υπεύθυνη Συμπεριφορά των ΜΜΕ»

«Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη αποτελεί μία σύγχρονη έννοια που κερδίζει συνεχώς, καθώς όλο και περισσότερες εταιρείες συνδυάζουν πλέον το κέρδος με την ηθική και περιβαλλοντική πρακτική. Είναι μία συνεχής δέσμευση των επιχειρήσεων να συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη ενώ παράλληλα να βελτιώνουν την ποιότητα ζωής του εργατικού δυναμικού και των οικογενειών τους καθώς και της τοπικής κοινότητας και της κοινωνίας γενικότερα».²⁴

Ο ορισμός αυτός είναι στενά συνδεδεμένος με τις προδιαγραφές που έχουν τεθεί για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικοοικονομικό μοντέλο για Βιώσιμη Ανάπτυξη, το οποίο στηρίζεται σε τρεις βασικούς πυλώνες :

- ⇒ Οικονομία Ανταγωνιστική,
- ⇒ Κοινωνική Συνοχή,
- ⇒ Σεβασμός στο Περιβάλλον²⁵

Αυτή είναι η γνωστή έννοια της «τριπλής προσέγγισης» (triple bottom line), η οποία στην αγγλόφωνη βιβλιογραφία αναφέρεται στα τρία «P»: Profit, People, Planet και στα ελληνικά μεταφράζεται με τα τρία «K»: Κέρδος, Κοινωνία, Κόσμος²⁶.

Το τριπλό αυτό κριτήριο αποτελεί ένα μέσο το οποίο θα ωθήσει τις εταιρείες να λάβουν υπ' όψιν και άλλους παράγοντες, ν'

²⁴ Από ομιλία του προέδρου του Συνδέσμου Ελληνικών Βιομηχανιών κ. Ιωάννη Δραπανιώτη με θέμα την Κοινωνική Εταιρική Ευθύνη και την Επαγγελματική Ηθική, το Μάρτιο του 2004.

²⁵ Πηγή: http://www.gsevee.gr/index.asp?a_id=286&nnid=176

αναγνωρίσουν ότι το κέρδος δεν είναι το παν και να μην το κυνηγούν αδίιστακτα, όπως θα έκαναν σε άλλη περίπτωση, ακόμη και εις βάρος του περιβάλλοντος, των εργαζομένων ή άλλων «επενδυτών».

Πρακτικά, η κοινωνική ευθύνη μιας επιχείρησης σημαίνει όχι μόνο συμμόρφωση προς τη νομοθεσία αλλά μεγαλύτερη έμφαση στην εκπαίδευση και την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, επένδυση στο περιβάλλον και στις σχέσεις με το κοινό με το οποίο συναλλάσσεται. Κατ' επέκταση, σημαίνει μία νέα, σύγχρονη αντίληψη διοίκησης που επηρεάζει άμεσα και καθοριστικά τις βασικές εταιρικές αξίες και αρχές και επαγγέλλεται νέους τρόπους διαχείρισης των αλλαγών που συμβαίνουν στην παγκόσμια κοινωνία με στόχο τη συμφιλίωση της οικονομικής ανάπτυξης και της κοινωνικής ευημερίας.

2α. Γιατί να είναι μια επιχείρηση κοινωνικά υπεύθυνη;

Πράγματι, είναι συμφέρον για μια επιχείρηση να εφαρμόσει προγράμματα κοινωνικής ευθύνης και αυτό καθίσταται φανερό αν λάβουμε υπ' όψιν ότι:

ι) Η εταιρική εικόνα/φήμη μπορεί να αποτελεί το μεγαλύτερο μέρος της χρηματιστηριακής αξίας μιας εταιρίας.

- Το 1975 το 50 τις εκατό της χρηματιστηριακής αξίας μιας εταιρίας ήταν υλικά περιουσιακά στοιχεία. Το 1999 μόνο το 20 τις εκατό της χρηματιστηριακής αξίας είναι υλικά και το 80 τις εκατό είναι άυλα περιουσιακά στοιχεία. (Business Week Μάρτιος 2000).

²⁶ Βλέπε και Hines C., «The Triple Bottom Line», Communications Directors Forum, MORI, 2001

- Το 96 τις εκατό της χρηματιστηριακής αξίας της Coca Cola, το 97 τις εκατό για την Kelloggs και το 83 τις εκατό για την IBM είναι άυλα περιουσιακά στοιχεία.

Το 1999 έρευνα ανάμεσα σε 25.000 πολίτες σε 23 χώρες σε έξι ηπείρους²⁷ έδειξε ότι:

- Οι αντιλήψεις της κοινωνίας για τις εταιρίες είναι πιο στενά συνδεδεμένες με την κοινωνική ευθύνη (56 τις εκατό) παρά με την ποιότητα/φήμη του ονόματος (40 τις εκατό) ή με βασικές επιχειρησιακές παραμέτρους (34 τις εκατό) όπως οικονομικούς παράγοντες, μέγεθος της εταιρίας και στρατηγική.
- 2 στους 3 πολίτες θέλουν τις εταιρίες να ξεπεράσουν τον παραδοσιακό τους ρόλο, που ήταν να κάνουν κέρδη και τις θέλουν να συνεισφέρουν σε ευρύτερους κοινωνικούς στόχους.
- Οι μισοί που έλαβαν μέρος στην έρευνα δίνουν προσοχή στην κοινωνική συμπεριφορά των επιχειρήσεων.

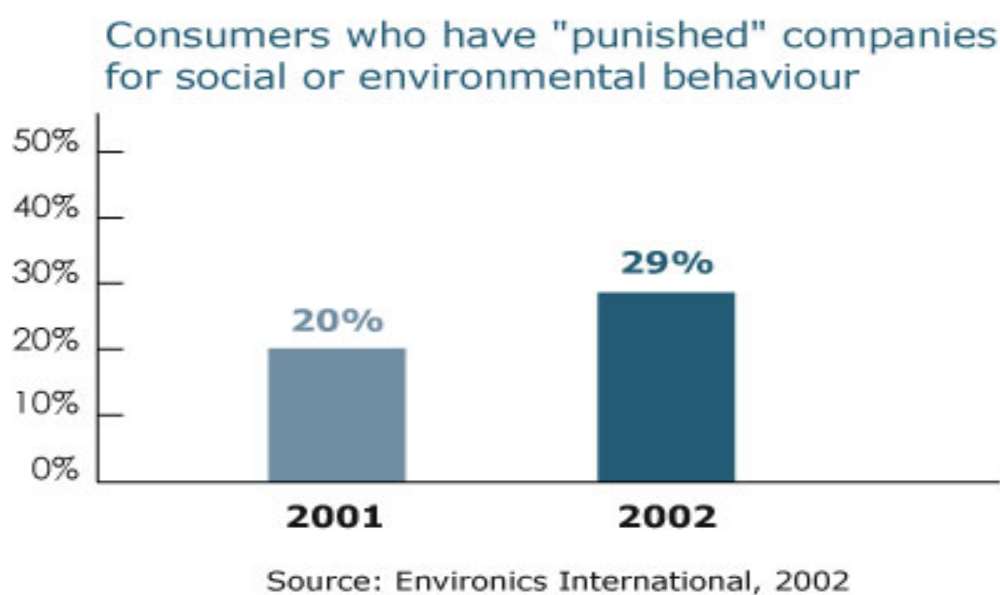
ii) Η ΕΚΕ συντελεί στην αποφυγή / μείωση κινδύνων:

- Συνολικά το 40 τις εκατό των πολιτών παγκοσμίως έχουν σκεφτεί να «τιμωρήσουν» ή «τιμώρησαν» συγκεκριμένες εταιρίες οι οποίες δεν συμπεριφέρονταν, κατά τη γνώμη τους, κοινωνικά υπεύθυνα τον προηγούμενο χρόνο. Αυτό το εύρημα επιβεβαιώνει κάτι που αρκετές εταιρίες έχουν μάθει με «σκληρό» τρόπο - ότι, και η εταιρική εικόνα και οι πωλήσεις κινδυνεύουν όταν οι πελάτες έχουν αρνητική αντίληψη για τη συμπεριφορά μιας εταιρίας.
- Εξετάζοντας και συγκρίνοντας τις απαντήσεις των διαμορφωτών της κοινής γνώμης (opinion leaders) με αυτές του κοινού γενικά, φάνηκε ότι οι διαμορφωτές κοινής γνώμης είναι δύο φορές πιο πιθανό να μιλήσουν για τη συμπεριφορά

εταιριών και να τιμωρήσουν μια «κοινωνικά ανεύθυνη» εταιρία. Αυτό υποδηλώνει ότι τα επόμενα χρόνια οι εταιρίες θα βρεθούν κάτω από ακόμα μεγαλύτερη πίεση να αναλάβουν τις κοινωνικές τους ευθύνες.²⁸

Έτσι, μακροπρόθεσμα τουλάχιστον, σε μια κοινωνία ενεργών πολιτών, η ΕΚΕ αποτελεί παίγνιο θετικού αθροίσματος, που οδηγεί σε αύξηση της αξίας της εταιρείας από τη μια και αύξηση της κοινωνικής ευημερίας από την άλλη.

Στην έρευνα²⁹, αναφέρεται ότι το 1999 το 17% των πολιτών παγκοσμίως έχουν σκεφτεί να τιμωρήσουν - και το 23% τιμώρησαν - συγκεκριμένες εταιρείες, οι οποίες δεν συμπεριφέρθηκαν, κατά τη γνώμη τους, κοινωνικά υπεύθυνα τον προηγούμενο χρόνο. Οι αριθμοί αυτοί, αυξήθηκαν σημαντικά μέχρι το 2002.

Αυτό το εύρημα επιβεβαιώνει κάτι που αρκετές εταιρείες ανακάλυψαν με «σκληρό» τρόπο, ότι η εταιρική εικόνα και οι

²⁷ The Millennium Poll on Corporate Social Responsibility by Environics International Ltd

²⁸ Βλέπε http://www.socialdialogue.net/el/el_csr_intro.htm

²⁹ (Η έρευνα διεξήχθη το 1999 ανάμεσα σε 25.000 πολίτες σε 23 χώρες σε έξι ηπείρους, The Millennium Poll on Corporate Social Responsibility by Environics International Ltd).

πωλήσεις κινδυνεύουν αν οι πελάτες θεωρούν μια εταιρεία κοινωνικά ανεύθυνη.

Όλες οι επιχειρήσεις επιδρούν στην κοινωνία μέσα στην οποία λειτουργούν. **Όταν η επίδραση αυτή τυγχάνει σωστής διαχείρισης, μπορεί να επιφέρει σημαντικά οφέλη και στην κοινωνία και στην επιχείρηση.** Οι εταιρίες οι οποίες φαίνονται να υποστηρίζουν τις ανάγκες της κοινωνίας και τα ενδιαφέροντα των υπαλλήλων τους απολαμβάνουν μεγαλύτερης υποστήριξης από καταναλωτές και επενδυτές, έχουν την εμπιστοσύνη της κοινωνίας και ελκύουν και συγκρατούν καλύτερους υπαλλήλους.

Όλα τα παραπάνω δείχνουν ότι η κοινωνική εταιρική ευθύνη γίνεται αστραπιαία παγκόσμια προσδοκία, η οποία απαιτεί μια ολοκληρωμένη ανταπόκριση από τις επιχειρήσεις. Ο μόνος τρόπος για αποδοτικό χειρισμό του θέματος είναι να γίνει η εταιρική κοινωνική ευθύνη βασική επιχειρησιακή αξία και στρατηγική και να ενσωματώνεται σε όλες τις πτυχές της επιχείρησης.

2β. Τα πλεονεκτήματα της υιοθέτησης Υπεύθυνης Συμπεριφοράς

Τα **κυριότερα πλεονεκτήματα**³⁰ της υιοθέτησης κοινωνικά υπεύθυνων πρακτικών από τις επιχειρήσεις μπορεί να είναι κάποια από τα παρακάτω:

- ♦ Εξοικονόμηση κόστους στα διάφορα επίπεδα λειτουργίας των επιχειρήσεων (πρώτες ύλες, ενέργεια, νερό απόβλητα, μεταφορές, λιγότερες απουσίες λόγω ασθένειας προσωπικού κλπ.).

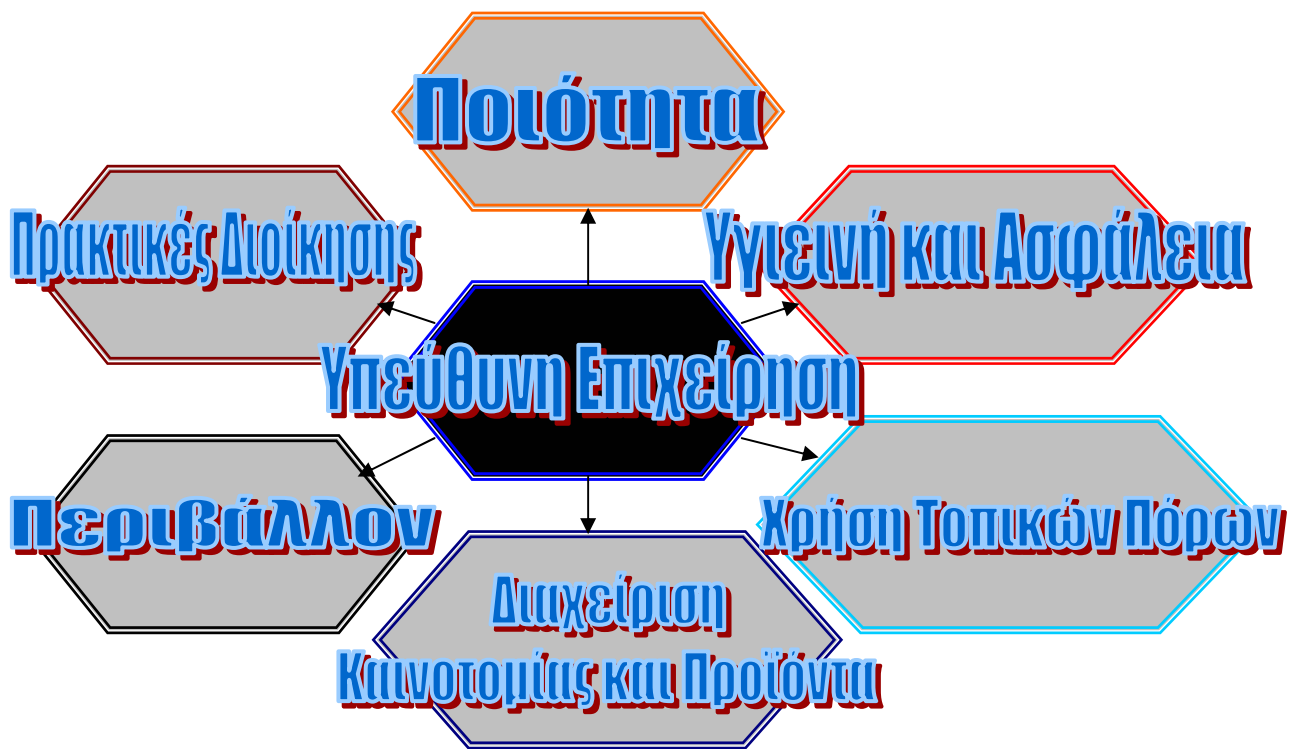
³⁰ Τρούμπης Α. (επ.), «Οδηγός Εφαρμογής του Σήματος Υπευθυνότητας», Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Εργαστήριο Διαχείρισης Βιοποικιλότητας, Τμήμα Περιβάλλοντος, 2004 σ.7-9

- ◆ Επανατοποθέτηση των προϊόντων στην αγορά με σύγχρονους τρόπους και νέα παρουσία (πχ. φιλικά προς το περιβάλλον κλπ.).
- ◆ Βελτίωση της επιχειρηματικής εικόνας και φήμης (ιδιαίτερως σημαντική για την προώθηση προϊόντων προς εξαγωγή, καθώς και την παροχή υπηρεσιών, πχ. τουρισμός).
- ◆ Άμεση ανταπόκριση στις απαιτήσεις των μεγαλύτερων επιχειρήσεων (πχ. τουριστικοί πράκτορες από το εξωτερικό, μεγάλες αλυσίδες λιανικής κ.ά.) για επίδειξη ανώτερων περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιδόσεων από τους προμηθευτές τους.

Προκειμένου να εφαρμόζουν κοινωνικά υπεύθυνες συμπεριφορές, οι επιχειρήσεις πρέπει να εκπονούν ένα σχέδιο στρατηγικής, όπου θα αναλύονται οι τομείς ενδιαφέροντος και οι βασικές προτεραιότητες της επιχείρησης. Αφού αποφασισθεί η επιχειρηματική στρατηγική κοινωνικής ευθύνης, σχεδιάζονται ενέργειες περιβαλλοντικού ή/και κοινωνικού χαρακτήρα. Ο συνδυασμός των ενεργειών και το βάθος της κάθε παρέμβασης, οφείλουν να αποφασίζονται με κριτήριο τη μακροπρόθεσμη δημιουργία αξιών για την επιχείρηση και την κοινωνία.

2γ. Οι τομείς διαμόρφωσης Υπεύθυνης Συμπεριφοράς

Οι τομείς στους οποίους μπορεί μια επιχείρηση να επιδείξει υπεύθυνη συμπεριφορά παρουσιάζονται στο παρακάτω Σχήμα.

Τομείς υπευθυνότητας για Επιχειρήσεις και Οργανισμούς

2δ. Το Νόημα της ΕΚΕ για τις ΜΜΕ και η Επιρροή του Κράτους

Το νόημα της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και συμπεριφοράς για τις ΜΜΕ, έχει δύο όψεις :

Μπορούν ν' αποτελέσουν **ενεργητικά** οχήματα δράσεων στην κατεύθυνση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης , αλλά και δύναται να είναι και **παθητικά** υποκείμενα θετικού ή αρνητικού αντίκτυπου από την λειτουργία των Μεγάλων Επιχειρήσεων, ιδιαίτερα όταν αυτές δεν αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για την ανάληψη της Κοινωνικής τους Ευθύνης.

Υπάρχει επίσης το πρόβλημα «γνωριμίας» των Μικρών Επιχειρήσεων με το περιεχόμενο της έννοιας και κατανόησής της, ώστε να αρχίσουν συνειδητά να δρουν προς αυτή την κατεύθυνση, αν και υποσυνείδητα, πολλές φορές το πράττουν.

Η διάδοση της έννοιας της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στις ΜΜΕ και ιδιαίτερα στις Μικρές, είναι ένα ξεχωριστό πεδίο που πρέπει να προσεγγισθεί λαμβάνοντας υπ' όψιν τα μικρά οικονομικά μεγέθη και ως εκ τούτου τις δυνατότητες, αλλά και το γεγονός ότι οι ΜΜΕ αποτελούν παθητικούς δέκτες αρνητικών συμπεριφορών, αλλά και ενεργητικούς φορείς θετικών δράσεων.

Οπωσδήποτε δε, υπάρχει διαφορετικότητα στην προσέγγιση του περιεχομένου και της ρεαλιστικής εφαρμογής Πρακτικών, από περιοχή σε περιοχή και έχει να κάνει με τις καταβολές και τις πολιτισμικές διαδρομές της κάθε Κοινωνίας.

Το Κράτος είναι ένας άλλος πολύ καθοριστικός ανασταλτικός, πολλές φορές παράγων, για ανάληψη πρωτοβουλιών από τις ΜΜΕ στην κατεύθυνση της ανάδειξης της κοινωνικής τους ευθύνης. Η γραφειοκρατική, κυρίως, εμπλοκή των κρατικών φορέων με αυτό που αποκαλούμε Επιχειρηματικό Περιβάλλον (Φορολογική Νομοθεσία, Κανονιστικές Διατάξεις, Χωροταξικό, Αναπτυξιακά Κίνητρα, Αναποτελεσματικό Πελατειακό Κράτος κλπ.) μπορεί να αποτελέσει σημαντική τροχοπέδη για μια μεσαία ή μικρομεσαία επιχείρηση που επιθυμεί να επιδείξει υπεύθυνη συμπεριφορά.³¹

Και αυτό, διότι πράγματι εθελοντικές πρωτοβουλίες, όπως αυτή της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, δεν αναλαμβάνονται εύκολα και δεν δημιουργείται η κρίσιμη εκείνη μάζα που είναι δυνατόν να δημιουργήσει «ρεύμα» αν δεν υπάρχουν οι κατάλληλες συνθήκες – περιβάλλον, για να ευδοκιμήσουν οι Μικρές Επιχειρήσεις.

Για τη δημιουργία του περιβάλλοντος αυτού, ευθύνεται πρώτιστα το Κράτος αλλά και οι Μεγάλες Επιχειρήσεις, σε ένα βαθμό, διότι γνωρίζουν να ασκούν πιέσεις πιο «ουσιαστικές» στα κέντρα

³¹ Βλέπε και Gilbertsen R. & Kowalski T., «Responsible Care meets ISO», CPEA, Putnam, Chicago, USA, 2002

λήψης αποφάσεων, ατομικά, αλλά και μέσω των Οικονομικά Εύρωστων και καλά δομημένων Συλλογικών τους Φορέων (συνδιαμόρφωση άγονου για τις Μικρές Επιχειρήσεις πεδίου).

Η κατανόηση βέβαια της έννοιας της ΕΚΕ και η συνειδητή ενσωμάτωσή της στις επιλογές μιας Μικρής Επιχείρησης, μπορεί να **ενισχύσει** το συγκριτικό πλεονέκτημα της αμεσότητας στην επικοινωνία με τον πελάτη και προμηθευτή της. Το **«Δέσιμο»** αυτό, μπορεί να αποτελέσει ισχυρό σταθεροποιητικό παράγοντα, για την Ανάπτυξη της Μικρής Επιχείρησης. Ιδιαίτερα σε τοπικό επίπεδο, μπορεί να αποτελέσει ισχυρό όπλο για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς τους και έναντι των Μεγάλων Επιχειρήσεων. Συνειδητές επιλογές για προσφορά **ποιοτικών** προϊόντων και υπηρεσιών, είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες πρακτικές που ενισχύουν τους δεσμούς πελάτη – επιχείρησης και την καθιστούν ιδιαίτερα «αρεστή», «σεβαστή» και «αναγνωρίσιμη», προπάντων στις τοπικές κοινωνίες.

Οι επιλογές ενίσχυσης δραστηριοτήτων Τοπικών Φορέων, είναι μια άλλη δεύτερη σημαντική δράση, που πολλές φορές αναλαμβάνεται, ενώ ο σεβασμός προς τον κάτοικο το «μικρο-περιβάλλον», είναι επίσης ιδιαίτερα σημαντική πρωτοβουλία³².

Οι καλές και φιλικές **συνθήκες εργασίας** για τους εργαζόμενους, καθιστούν την επιχείρηση ιδιαίτερα ελκτική και προσθέτουν σε αυτό που αποκαλούμε Φήμη. Ενισχύεται δε κατ' αυτόν τον τρόπο, η **διατήρηση** εξειδικευμένου προσωπικού σε ένα οικογενειακό εταιρικό περιβάλλον.

Η ποιότητα των προϊόντων και υπηρεσιών, η φιλική και με στοιχεία προσωπικών καλών συμπεριφορών και επίλυσης και των πιο δύσκολων και «ιδιότροπων» προβλημάτων των μελών της Τοπικής

³² Jamal R., «USCIB Compendium of Corporate Responsibility Initiatives», US Council for International Business, Corporate Responsibility Committee, USA, 2002

κοινωνίας, είναι υποσυνείδητες πρακτικές επίδειξης Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Αυτό δηλαδή που αποκαλείται Σεβασμό στον Πελάτη, Καταναλωτή και Χρήστη προϊόντων και υπηρεσιών.

2ε. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η υπεύθυνη επιχειρηματικότητα σημαίνει τελικά τη διατήρηση της οικονομικής επιτυχίας μιας επιχείρησης και την επίτευξη εμπορικού πλεονεκτήματος, αποκτώντας φήμη και κερδίζοντας την εμπιστοσύνη του κόσμου. **Οι πελάτες** θέλουν έναν αξιόπιστο προμηθευτή με καλή φήμη για προϊόντα και υπηρεσίες ποιότητας. **Οι προμηθευτές** θέλουν να πουλάνε σε έναν πελάτη, ο οποίος θα επιστρέψει και θα ξαναγοράσει από αυτούς και θα κάνει τις πληρωμές του εγκαίρως. **Η κοινότητα** που περιτριγυρίζει την επιχείρηση θέλει να είναι βέβαιη ότι αυτή λειτουργεί με τρόπο που είναι κοινωνικά και περιβαλλοντικά υπεύθυνος. Και τέλος, **οι υπάλληλοι** θέλουν να εργάζονται σε μια εταιρεία για την οποία να είναι υπερήφανοι, και η οποία γνωρίζουν ότι εκτιμάει τη συνεισφορά τους.

Η υπεύθυνη επιχειρηματικότητα δεν είναι κάτι καινούριο. Οι περισσότερες επιχειρήσεις, ιδίως οι μικρότερες, βρίσκονταν ανέκαθεν πολύ κοντά στην κοινότητα τους και επιδίωκαν να είναι καλοί εταιρικοί πολίτες από την αυγή του εμπορίου. Πράγματι, πολλοί επιχειρηματίες γνωρίζουν ενστικτωδώς ότι το *να κάνουν το σωστό* – παρέχοντας καλές υπηρεσίες στους πελάτες, προσέχοντας το ηθικό του προσωπικού τους, ενισχύοντας τους προμηθευτές, όντας καλοί γείτονες και προστατεύοντας το περιβάλλον – είναι πολύ καλό από επιχειρηματική άποψη. Πρόσφατα, εν τούτοις, εμφανίστηκαν άλλα κίνητρα για την υπεύθυνη επιχειρηματικότητα, όπως είναι η πίεση από τους πελάτες, από τις τοπικές κοινότητες, από τους ρυθμιστές, τις τράπεζες, τους δανειστές και τους ασφαλιστές.

Προκειμένου να παραμείνουν ανταγωνιστικές, οι επιχειρήσεις πρέπει να είναι σε θέση να προσαρμόζονται σε αυτές τις νέες απαιτήσεις της αγοράς και της κοινωνίας στην οποία λειτουργούν. Η ευέλικτη φύση και το ανθρώπινο πρόσωπο πολλών μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων συχνά τους επιτρέπει να ανταποκρίνονται με ταχύτητα στις αλλαγές αυτές, επειδή μπορούν να επισημάνουν τις ευκαιρίες της αγοράς και να επωφεληθούν από αυτές ευκολότερα από πολλές μεγαλύτερες επιχειρήσεις³³.

³³ «Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη» Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση «Επιχειρήσεις»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο:

«Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη σε Διεθνές Πλαίσιο»

Η *Πράσινη Βίβλος* του 2001 περιείχε τις προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την «προώθηση ενός ευρωπαϊκού πλαισίου για την ΕΚΕ» και είχε ως σκοπό την έναρξη ενός δημοσίου διαλόγου για την κοινωνικά υπεύθυνη συμπεριφορά. Τον επόμενο χρόνο, δόθηκε στη δημοσιότητα τον ανακοινωθέν της Επιτροπής, COM(2002)347 όπου προσδιορίστηκαν συγκεκριμένοι τομείς δράσης σχετικά με την ΕΚΕ, όπως είναι η ανάπτυξη της Ορθής Πρακτικής και η προώθηση της ΕΚΕ στις Μεσαίες και Μικρές Επιχειρήσεις.

Αναλυτικά, **οι τομείς δράσης της Επιτροπής** καθορίζονται ως εξής :

- © Αύξηση των γνώσεων για το θετικό αντίκτυπο της Ε.Κ.Ε. στις ίδιες τις επιχειρήσεις αλλά και τις κοινωνίες.

Ειδικότερα προτείνεται η ενίσχυση της έρευνας σχετικά με τη σύνδεση Ε.Κ.Ε. και ανταγωνιστικότητας καθώς και μιας πιο βιώσιμης ανάπτυξης, η υποστήριξη δραστηριοτήτων για μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση και η ανάλυση και διάδοση πληροφοριών για τα αποτελέσματα της Ε.Κ.Ε. στις επιχειρήσεις και τις χώρες υποδοχής.

- © Ανάπτυξη της ανταλλαγής εμπειρίας και ορθών πρακτικών μεταξύ των επιχειρήσεων και των κρατών.

Σε ό,τι αφορά τις επιχειρήσεις συγκεκριμένα, προτείνεται η ενίσχυση και καλύτερη δικτύωση/συντονισμός των δραστηριοτήτων των υφιστάμενων forum για την ανταλλαγή καλής πρακτικής και

εμπειρίας και η ενσωμάτωση της Ε.Κ.Ε. στο έργο των ευρωπαϊκών δικτύων υποστήριξης των επιχειρήσεων.

Σε ό,τι αφορά τα κράτη, αναφέρεται η συγκρότηση μιας ομάδας κοινωνικών εκπροσώπων υψηλού επιπέδου για την ανταλλαγή πληροφοριών και τη διάδοση ορθών πρακτικών.

© Ανάπτυξη των δεξιοτήτων διαχείρισης της Ε.Κ.Ε.

Προτείνεται η ανταλλαγή ορθών πρακτικών ως προς την ενσωμάτωση των αρχών της Ε.Κ.Ε. στη γενική εκπαίδευση και τη διοίκηση των επιχειρήσεων. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στη δυνατότητα του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου να προωθήσει την Ε.Κ.Ε. στην κατάρτιση στον τομέα της διοίκησης επιχειρήσεων καθώς και σε εκπαιδευτικά ιδρύματα που παρέχουν δια βίου εκπαίδευση.

© **Πρωώθηση της Ε.Κ.Ε. στις Μ.Μ.Ε.**

Τονίζεται η ιδιαιτερότητα των Μ.Μ.Ε. και η ανάγκη ειδικής προσέγγισης. Πέραν των μέτρων που ήδη αναφέρθηκαν και που θα πρέπει να προσαρμοστούν ειδικά για τις Μ.Μ.Ε. προτείνεται η δημιουργία, φιλικών προς το χρήστη, εργαλείων, η διευκόλυνση της συνεργασίας μεταξύ Μ.Μ.Ε. και μεγάλων επιχειρήσεων, τονίζεται ο ρόλος που μπορούν να παίξουν οι σύλλογοι των Μ.Μ.Ε., ενώ τέλος τονίζεται η ανάγκη ευαισθητοποίησης των Μ.Μ.Ε. σχετικά με τις συνέπειες των δραστηριοτήτων τους στις αναπτυσσόμενες χώρες.

© Υποστήριξη της σύγκλισης και της διαφάνειας των πρακτικών και εργαλείων της Ε.Κ.Ε.

Τονίζεται η ανάγκη να υπάρχει αποτελεσματική και αξιόπιστη συγκριτική αξιολόγηση των πρακτικών που εφαρμόζουν οι επιχειρήσεις και ιδιαίτερα εντοπίζεται η ανάγκη για περισσότερη διαφάνεια που μπορεί να εξυπηρετηθεί με τη δημιουργία κωδικών δεοντολογίας, την εφαρμογή προτύπων διαχείρισης, την απόδοση

και την υποβολή σχετικών εκθέσεων, την επικύρωση και πιστοποίηση των συστημάτων διαχείρισης και των αποτελεσμάτων τους, την επισήμανση των προϊόντων και των κοινωνικά υπεύθυνων επενδύσεων.

- © Δημιουργία ενός πολυμερούς forum σχετικά με την Ε.Κ.Ε. σε ευρωπαϊκό επίπεδο (Corporate Social Responsibility European Multi-Stakeholder forum) ³⁴.

Το forum αυτό ήδη λειτουργεί από τα μέσα του 2004 και αποτελείται από 40 περίπου αντιπροσωπευτικές ευρωπαϊκές οργανώσεις εργοδοτών, εργαζομένων, καταναλωτών και κοινωνίας των πολιτών καθώς και επαγγελματικούς συλλόγους και δίκτυα επιχειρήσεων. Το forum αυτό λειτουργεί με ολομέλειες και θεματικές επί μέρους συνθέσεις. Αναμένεται η ακόμη μεγαλύτερη συμμετοχή των ενδιαφερομένων μερών και η κατάρτιση συγκεκριμένων κατευθυντήριων αρχών για μια σειρά από ζητήματα συνδεδεμένα με τα θέματα που έχουν ήδη αναφερθεί.

- © Ενσωμάτωση της Ε.Κ.Ε. στις κοινοτικές πολιτικές.

Μεταξύ άλλων αναφέρεται η δημιουργία μιας διυπηρεσιακής ομάδας για την Ε.Κ.Ε. εντός της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που θα εξασφαλίζει τη συνέπεια των ενεργειών της στον τομέα της Ε.Κ.Ε. Οι πολιτικές για τις οποίες προβλέπεται η ενσωμάτωση της Ε.Κ.Ε. είναι αυτές για την απασχόληση και τις κοινωνικές υποθέσεις, τις επιχειρήσεις, το περιβάλλον, και την προστασία του καταναλωτή, τις δημόσιες συμβάσεις, την εξωτερική πολιτική, συμπεριλαμβανομένης της αναπτυξιακής πολιτικής και του εμπορίου. Τέλος, αναφορά γίνεται στην ανάγκη να ενσωματώσουν την έννοια της Ε.Κ.Ε. στη διαχείριση των εσωτερικών τους διοικητικών υποθέσεων, οι δημόσιες διοικήσεις και η ίδια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

3α. Οι απόψεις της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη

Η ευρωπαϊκή Ο.Κ.Ε. είχε την ευκαιρία να εκφράσει τις απόψεις της για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (Ε.Κ.Ε.) στις 21.3.2002 εκδίδοντας Γνώμη³⁵ σχετικά με την Πράσινη Βίβλο που είχε εκδώσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Στην αρχή της Γνώμης αυτής, η Ο.Κ.Ε. της Ε.Ε. διατυπώνει την άποψη ότι οι επιχειρήσεις θα πρέπει να αναπτύξουν «ποιοτικές σχέσεις» με όλα τα μέρη που μετέχουν στη δραστηριότητά τους : μετόχους, εργαζομένους, συνδικάτα, πελάτες, προμηθευτές, υπεργολάβους, τοπικές και περιφερειακές ενώσεις και αρχές δίδοντας έμφαση «στους ανθρώπινους, τους κοινωνικούς, τους χρηματοδοτικούς και τους περιβαλλοντικούς τομείς». Η Ε.Ε., τονίζεται στη Γνώμη, θα πρέπει να βρει τα μέσα για να ενθαρρύνει την ανάπτυξη των σχέσεων αυτών.

Η ευρωπαϊκή Ο.Κ.Ε. κάνει ιδιαίτερη αναφορά στις επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης ως προς το ρόλο των επιχειρήσεων στη βελτίωση των συνθηκών ζωής και εργασίας στις αναπτυσσόμενες χώρες αλλά και ως προς τους κινδύνους που προκύπτουν από τη δράση τους στις χώρες αυτές. Στο θέμα τονίζει ότι λαμβάνει σοβαρά υπ' όψιν τις διαμαρτυρίες και τις ανησυχίες που διατυπώνονται σχετικά με το θέμα αυτό και θεωρεί πως ο διάλογος πρέπει να συμβάλει στην προώθηση αλλαγών στη συμπεριφορά ορισμένων επιχειρήσεων και την κοινωνική ευαισθητοποίησή τους.

³⁴ Για περισσότερες πληροφορίες για το forum αυτό, βλέπε: http://forum.europa.eu.int/irc/empl/csr_eu_multi_stakeholder_forum/info/data/en/csr%20ems%20forum.htm

³⁵ CES 355/2002

Στη συνέχεια, η Ο.Κ.Ε. της Ε.Ε. αναφέρεται στην ανάγκη ανεύρεσης μιας καλύτερης ισορροπίας μεταξύ της επιδίωξης του εταιρικού κέρδους και των συμφερόντων των εργαζομένων και των άλλων μερών που επηρεάζονται από δράση των επιχειρήσεων. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στη Γνώμη, «...μια επιχείρηση η οποία κάνει επενδύσεις χρειάζεται ευνοϊκό και σταθερό πλαίσιο συνθηκών : νομική ασφάλεια και ειρήνη, θεμιτή συνεργασία στην επιχείρηση και οικονομικό κλίμα που προωθεί τις επενδύσεις. Δεν μπορεί να είναι αδιάφορη στην επιχείρηση η κοινωνία στην οποία δραστηριοποιείται. Κάθε επιχείρηση πρέπει να συνεκτιμά το κοινωνικό περιβάλλον στις οικονομικές της σκέψεις και αποφάσεις».

Η ευρωπαϊκή Ο.Κ.Ε. δηλώνει την υποστήριξή της προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην προσπάθεια της τελευταίας να θέσει επί τάπητος το θέμα της Ε.Κ.Ε., τονίζει δε, ότι το θέμα αυτό εντάσσεται αλλά και δεν περιορίζεται μόνο στο πλαίσιο των στόχων της Λισσαβόνας.

Σε μία προσπάθεια προσδιορισμού της έννοιας της Ε.Κ.Ε., η Ο.Κ.Ε. κάνει ενδεικτική αναφορά στην απασχόληση και τις ίσες ευκαιρίες, την παροχή δια βίου εκπαίδευσης, τη συνεκτίμηση των αναγκών των μειονεκτούντων ατόμων, τη διασφάλιση της υγείας των εργαζομένων και την προώθηση των διαπραγματεύσεων και της συμμετοχής των εργαζομένων. Σε κάθε περίπτωση, τονίζει ότι η έννοια αυτή περιλαμβάνει ένα πολύπλοκο σύνολο θεμάτων που διαφοροποιούνται ανάλογα με τις κατά περίπτωση συνθήκες.

Η Γνώμη της ευρωπαϊκής Ο.Κ.Ε. σαφώς αναγνωρίζει ότι η Ε.Κ.Ε. έχει εθελοντικό χαρακτήρα και αρχίζει εκεί που τελειώνουν οι από το νόμο επιβαλλόμενες υποχρεώσεις. Οι προσπάθειες που αναπτύσσονται στο εσωτερικό των επιχειρήσεων ή ενός κλάδου επιχειρήσεων έχουν καλύτερα αποτελέσματα από έξωθεν επιβαλλόμενους όρους. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι η οικειοθελής

απόφαση μιας επιχείρησης για μέτρα στο πλαίσιο της Ε.Κ.Ε. δεν συνεπάγεται κάποια ηθική δέσμευση ούτε ότι στερούνται νοήματος οι μηχανισμοί παρακολούθησης και αξιολόγησης της υλοποίησης των δεσμεύσεων που αναλαμβάνονται.

Ιδιαίτερη αναφορά κάνει η Ο.Κ.Ε. στο ρόλο των επιχειρήσεων της λεγόμενης κοινωνικής οικονομίας και την πρακτική που ακολουθούν αρκετές τέτοιες επιχειρήσεις να εκδίδουν σε τακτά διαστήματα εκθέσεις για τα μέτρα που λαμβάνουν στο πλαίσιο της Ε.Κ.Ε. ή να δημιουργούν μηχανισμούς κοινωνικού ελέγχου και κοινωνικής λογιστικής για την αξιολόγηση των δραστηριοτήτων τους.

Επίσης, **τονίζεται η ιδιαιτερότητα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και το γεγονός ότι η έννοια της Ε.Κ.Ε. λαμβάνει μία άλλη μορφή σε ό,τι τις αφορά, μορφή που θα πρέπει να τύχει ιδιαίτερης μελέτης.** Ενδεικτικά αναφέρει την περίπτωση της προστασίας του περιβάλλοντος που αποτελεί ένα νέο τομέα για πολλές Μ.Μ.Ε.

Στη συνέχεια, η Γνώμη αναφέρεται στις ακόλουθες βαθμίδες δράσης :

α. Σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η Γνώμη περιγράφει την κατάσταση των εργασιακών συνθηκών σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες και τονίζει την ανάγκη στήριξης της πρακτικής αρκετών επιχειρήσεων να υπερβαίνουν τις ελάχιστες υποχρεώσεις που τους επιβάλλει η τοπική νομοθεσία και πρακτική. Στο πλαίσιο αυτό, επισημαίνεται η ανάγκη να εφαρμόζονται οι κανόνες της Δ.Ο.Ε. από τις επιχειρήσεις και ο έλεγχος της εφαρμογής τους από τις εγχώριες αρχές. Οργανισμοί όπως η Διεθνής Τράπεζα, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, ο Π.Ο.Ε. θα πρέπει να λαμβάνουν κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους

(χορήγηση δανείου, εμπορικών πλεονεκτημάτων κ.λπ.) την εφαρμογή ή μη από μία επιχείρηση των αρχών της Ε.Κ.Ε. Παράλληλα, τονίζεται η ανάγκη να αποτελέσουν οι ξένες επιχειρήσεις παράδειγμα εφαρμογής των νόμων και των βασικών εργασιακών αρχών για τις εγχώριες, δεδομένων άλλωστε και των μεγάλων δυνατοτήτων επιρροής που έχουν λόγω του μεγέθους τους και άλλων παραγόντων.

Ως βασικές εργασιακές αρχές, έτσι όπως έχουν διατυπωθεί και πρόσφατα από τη Δ.Ο.Ε. αναφέρονται οι συνδικαλιστικές ελευθερίες και οι συλλογικές διαπραγματεύσεις, η απαγόρευση της καταναγκαστικής και της υποχρεωτικής εργασίας, η αποτελεσματική κατάργηση των χειρίστων μορφών παιδικής εργασίας και τέλος η απαγόρευση των διακρίσεων στην απασχόληση και το επάγγελμα.

Η ιεράρχηση των ζητημάτων της Ε.Κ.Ε. μπορεί να διαφέρει από επιχείρηση σε επιχείρηση και από κλάδο σε κλάδο. Επίσης, και ο τρόπος ελέγχου, εξωτερικός ή εσωτερικός αποτελεί αντικείμενο επιλογής της κάθε επιχείρησης. Ειδικότερη αναφορά γίνεται στην περίπτωση των κωδίκων συμπεριφοράς.

Αν και η Ο.Κ.Ε. της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναγνωρίζει την ύπαρξη ευθύνης των επιχειρήσεων για τη συμπεριφορά των θυγατρικών τους εταιριών, δεν θεωρεί ότι τέτοια ευθύνη υπάρχει και για τους υπεργολάβους και τους προμηθευτές. Επιχειρηματολογώντας, επισημαίνει τις πρακτικές δυσκολίες που υπάρχουν για να επιβάλουν οι επιχειρήσεις τις δικές τους πρακτικές της Ε.Κ.Ε. στους υπεργολάβους τους και τους προμηθευτές τους.

Σε ό,τι αφορά το επίπεδο των προτύπων Ε.Κ.Ε. που θα πρέπει να αναπτυχθούν σε μία αναπτυσσόμενη χώρα, η ευρωπαϊκή Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι αυτά θα πρέπει να λαμβάνουν υπ' όψιν τις ιδιαιτερότητες της κάθε χώρας και δεν θα πρέπει να τεθούν υπερβολικά υψηλά

πρότυπα που θα οδηγούσαν σε επιδείνωση της ανταγωνιστικής θέσης της χώρας. Αυτό όμως δεν σημαίνει σε καμία περίπτωση ότι θα πρέπει να γίνονται δεκτές περιπτώσεις παραβίασης των διεθνώς αναγνωρισμένων ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ισότητας ανδρών-γυναικών.

Ολοκληρώνοντας την αναφορά της στο παγκόσμιο επίπεδο, η Ο.Κ.Ε. τονίζει την ανάγκη να καταστούν σαφή και συγκεκριμένα τα κριτήρια αξιολόγησης ή κατάταξης των επιχειρήσεων ως προς την Ε.Κ.Ε. τους. Τα κριτήρια θα πρέπει να είναι κοινά αλλά και συγκρίσιμα ανάλογα π.χ. με το μέγεθος, το αντικείμενο κ.λπ. μιας επιχείρησης.

β. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Η Γνώμη τονίζει ότι οι συνθήκες σχετικά με την Ε.Κ.Ε. στην Ευρώπη είναι διαφορετικές από ό,τι στις αναπτυσσόμενες χώρες καθώς εδώ υπάρχει ένα αναπτυγμένο θεσμικό πλαίσιο που προβλέπει μία σειρά από δικαιώματα των εργαζομένων, περιλαμβανομένης της συμμετοχής τους με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο στη λήψη των αποφάσεων που τους αφορούν.

Η ευρωπαϊκή Ο.Κ.Ε. τονίζει ότι η Ε.Κ.Ε. δεν είναι μόνο θέμα της εργοδοσίας και των συνδικαλιστικών εκπροσώπων αλλά μπορούν να συμβάλουν στην ενίσχυσή και τη διάδοσή της και το κράτος, η αυτοδιοίκηση, ο πολίτης και η κοινωνία των πολιτών. Οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις θα πρέπει να εφαρμόζουν τους βασικούς κανόνες εργασίας της Δ.Ο.Ε. έστω και αν το κράτος στο οποίο λειτουργούν δεν έχει υπογράψει κάποια συγκεκριμένη σύμβαση. Και στο ευρωπαϊκό επίπεδο, η ευρωπαϊκή Ο.Κ.Ε. εμμένει στον εθελοντικό χαρακτήρα της Ε.Κ.Ε. καθώς πρέπει να δοθεί η δυνατότητα στις επιχειρήσεις να αναπτύξουν κατάλληλες λύσεις που να ανταποκρίνονται στα δικά τους δεδομένα. Θετική προς την

κατεύθυνση αυτή θα είναι και η δημιουργία κοινοτικών προτύπων ανά επιχειρηματικό κλάδο μετά από κοινωνικό διάλογο και με βασική προϋπόθεση την εθελοντική συμμετοχή στα πρότυπα αυτά. Η δημιουργία δικτύων για τη στήριξη, και τη διάδοση των παραδειγμάτων Ε.Κ.Ε. επικροτείται από την Ο.Κ.Ε.

γ. Σε εθνικό/τοπικό επίπεδο.

Η Γνώμη αναφέρεται στις δυνατότητες ανάπτυξης Ε.Κ.Ε. στους τομείς της δια βίου εκπαίδευσης στο εσωτερικό των επιχειρήσεων, της διευκόλυνσης της οικογενειακής ζωής των εργαζομένων κ.λπ. Παράλληλα, η ευρωπαϊκή Ο.Κ.Ε. τονίζει και την ανάγκη ύπαρξης κοινωνικά υπεύθυνων εργαζομένων και εν γένει πολιτών. Στον τομέα αυτό, η Πολιτεία μέσω της εκπαίδευσης αλλά και οι επιχειρήσεις, μέσα από ενημέρωση και παροχή κινήτρων, μπορούν να συμβάλουν σε σημαντικό βαθμό³⁶.

Επίσης, τονίζεται η ανάγκη να αποφευχθεί η επιβάρυνση των Μ.Μ.Ε. με γραφειοκρατικές και διοικητικές διαδικασίες στο όνομα της Ε.Κ.Ε.

Καταλήγοντας, η Ο.Κ.Ε. της Ε.Ε. τονίζει ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να δραστηριοποιηθεί προς την κατεύθυνση της στήριξης -με πάγια αρχή τον εθελοντισμό- των προσπαθειών των επιχειρήσεων που ευαισθητοποιούνται σε περιβαλλοντικά, οικονομικά και κοινωνικά θέματα.

Όμως, Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν είναι ο μόνος χώρος όπου υπάρχει δραστηριοποίηση στον τομέα της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Αξιοσημείωτη είναι η διαφοροποίηση της έννοιας της ΕΚΕ από χώρα σε χώρα, ανάλογα με την κουλτούρα και το βαθμό

³⁶ «Οδηγός για Αποτελεσματική Ενημέρωση για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη», Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση «Επιχειρήσεις» σ. 3-6

ανάπτυξης κάθε χώρας, που συνεπάγονται και διαφορετικές προτεραιότητες των τοπικών πληθυσμών ανά περιφέρεια.

3β. Η δι-εθνική διαφοροποίηση της έννοιας της ΕΚΕ.

α. ΗΠΑ

Η Ε.Κ.Ε. συνίσταται στο να αναλαμβάνεις προσωπική ευθύνη για τις πράξεις σου και τις συνέπειες που αυτές έχουν στην κοινωνία. Οι εταιρίες και οι υπάλληλοί τους πρέπει να υποστούν μία προσωπική ανα-διαμόρφωση, να επανεξετάσουν το ρόλο τους, τις ευθύνες τους και να αυξήσουν το επίπεδο υπευθυνότητάς τους. («CSR is about taking personal responsibility for your actions and the impacts that you have on society. Companies and employees must undergo a personal transformation, re-examine their roles, their responsibilities and increase their level of accountability»).

β. Ολλανδία

Η Ε.Κ.Ε. αφορά το να αναλάβει κανείς μία ηγετική δέσμευση σε θεμελιακές αξίες και να αναγνωρίσει τις τοπικές και πολιτιστικές διαφορές όταν εφαρμόζει παγκόσμιες πολιτικές. Αφορά το να υιοθετήσει κανείς τη Σύμβαση του ΟΗΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα εργασιακά δικαιώματα της Δ.Ο.Ε. («CSR is about making a leadership commitment to core values and recognizing local and cultural differences when implementing global policies. It's about companies endorsing the UN Convention on Human Rights and the ILO Rights at Work»).

γ. Ταϊβάν

«Ε.Κ.Ε. είναι η συμβολή στην ανάπτυξη του φυσικού και ανθρώπινου κεφαλαίου πέραν του να κάνει κανείς απλώς κέρδη»

(«CSR is the contribution to the development of natural and human capital, in addition to just making profit»).

δ. Βραζιλία

«Η Ε.Κ.Ε. αφορά στη δέσμευση να επιδιώκει κάποιος για τη βέλτιστη οικονομική ανάπτυξη της κοινότητας, να σέβεται τους εργαζόμενους και να οικοδομεί τις ικανότητές τους, να προστατεύει το περιβάλλον και να βοηθάει στην ανάπτυξη του πλαισίου εκείνου όπου μπορούν να ευημερήσουν ηθικές επιχειρήσεις». («CSR is about commitment to strive for the best economic development for the community, to respect workers and build their capacities, to protect the environment and to help create frameworks where ethical business can prosper»).

3γ. Οργανισμοί και Δίκτυα της Ε.Κ.Ε.

Ενας από τους ισχυρότερους οργανισμούς και δίκτυα της ΕΚΕ είναι το Παγκόσμιο Επιχειρηματικό Συμβούλιο Σταθερής Ανάπτυξης. Τα μέλη του ανέρχονται σε 175 μεγάλες πολυεθνικές, όπως η Shell, η ABB, η Dow Chemical, η Ford, η General Motors, η Procter & Gamble, η Time Warner και άλλες. Μία από τις εκδόσεις του Συμβουλίου ξεκινάει ως εξής: «Λοιπόν, ναι. Αν συγκρίνετε τη ζωή των ανθρώπων της Δύσης σήμερα με τη ζωή που ζούσαν τον περασμένο ή τον προπερασμένο αιώνα, θα ήταν λογικό να αναγνωρίσετε κάποιες σημαντικές συνεισφορές των επιχειρήσεων. Κατά τη γνώμη του συμβουλίου, όμως, αυτά τα μετρίαση σημασίας οφέλη δεν οφείλονται στο γεγονός ότι οι εταιρείες παράγουν κέρδη για τους ιδιοκτήτες. Αντιθέτως, τα οφέλη υπήρξαν παρά το γεγονός αυτό.»

Επίσης το Συμβούλιο αναφέρει ότι, «δυστυχώς, τα κέρδη είναι αναγκαία: διαφορετικά οι επιχειρήσεις θα ήταν αδύνατον να λειτουργήσουν και θα χανόταν η δυνατότητα να συνεισφέρουν σε κάτι πολύ χρήσιμο. Οι συνεισφορές, όμως, θα πρέπει να έχουν

ξεχωριστά κίνητρα. Το να προσφέρουν δεν είναι στη φύση τέτοιων επιχειρήσεων, είναι μια επιπρόσθετη ευθύνη που μπορεί να την αναλάβουν ή να την αποποιηθούν, ανάλογα με το συμφέρον τους».

Την άποψη αυτή ενστερνίζονται πολλές κυβερνήσεις βιομηχανικών κρατών. Η Βρετανία αποτελεί μία μόνο από τις πολλές χώρες οι οποίες ανέθεσαν σε υπουργό να ενθαρρύνει τις δραστηριότητες της ΕΚΕ.

Οι ισχυρότεροι διεθνείς οργανισμοί, όπως η Παγκόσμια Τράπεζα, τα Ηνωμένα Έθνη, ο Οργανισμός Οικονομικών Συνεταιρισμών και Ανάπτυξης και σχεδόν οποιοδήποτε άλλο ίδρυμα του είδους, είναι υπέρμαχοι της άποψης ότι το κέρδος εξυπηρετεί αποκλειστικά το προσωπικό συμφέρον και η μονομανής επιδίωξή του είναι πιθανό να αποδειχθεί κοινωνικά επιβλαβής.

Τα Ηνωμένα Έθνη αντιμετωπίζουν ιδιαίτερος θερμά την ΕΚΕ, σαν μέρος μιας ευρύτερης νέας προσέγγισης της παγκόσμιας διακυβέρνησης. Εξακολουθούν να προωθούν την «Παγκόσμια Συμφωνία», που ξεκίνησε στο Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ του 1999. Η πρωτοβουλία αυτή έχει σκοπό να συνενώσει τις επιχειρήσεις και τους επιχειρηματικούς οργανισμούς, τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (NGO), τα Η.Ε. κι άλλες διεθνείς υπηρεσίες. Στόχος αυτού του νέου «τριμέτρωπου» - μιας διαρκούς συζήτησης μεταξύ των κυβερνήσεων, των εταιρειών και της κοινωνίας των πολιτών (όπως αποκαλούν τα Η.Ε. τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις) - είναι να ανευρεθούν τρόποι να υποστηριχθεί «το σύστημα ελεύθερης και ανοιχτής αγοράς σε σταθερές και δίκαιες κοινωνίες».

Το Global Compact³⁷, το Οικουμενικό Σύμφωνο που προωθεί ο Γ.Γ. του ΟΗΕ Κ. Ανάν, συζητήθηκε για πρώτη φορά στο Διεθνές Οικονομικό Φόρουμ του Νταβός το 1999 και παρουσιάστηκε σε 50 πολυεθνικές επιχειρήσεις και επιλεγμένες μη κυβερνητικές

³⁷ <http://www.unglobalcompact.com>

οργανώσεις στη Νέα Υόρκη, τον Ιούλιο του 2000, μετά τις μεγάλες διαδηλώσεις που είχαν γίνει στο Σιάτλ των Ηνωμένων Πολιτειών κατά των ακραίων φαινομένων της παγκοσμιοποίησης. Αποδέκτες του είναι οι επιχειρήσεις και στηρίζεται σε εννέα «δεδομένες αρχές», οι οποίες πηγάζουν από τη Διεθνή Συνθήκη του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, τη Δήλωση του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας περί Βασικών Αρχών και Δικαιωμάτων στην Εργασία, καθώς και την Αρχή 15 του Ρίο για τον σεβασμό στο περιβάλλον. Με δυο λόγια:

Σε ό,τι αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα:

1. Υποστήριξη και σεβασμό της προστασίας των διεθνώς αποδεκτών ανθρωπίνων δικαιωμάτων εντός των επιχειρήσεων και της σφαίρας επιρροής τους.

2. Εξασφάλιση της μη εμπλοκής των επιχειρήσεων σε παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Τέσσερις είναι οι γενικές αρχές που αφορούν τα εργασιακά δικαιώματα και τις συνδικαλιστικές ελευθερίες:

1. Ελευθερία στη δημιουργία συνεταιρισμών και αναγνώριση του δικαιώματος για συλλογικές διαπραγματεύσεις.

2. Περιορισμός κάθε μορφής καταναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας.

3. Αποτελεσματική απαγόρευση της παιδικής εργασίας.

4. Περιορισμός κάθε διάκρισης στην εργασία και στην απασχόληση.

Οι τρεις τελευταίες αρχές του Οικουμενικού Συμφώνου συνδέονται με το περιβάλλον και προβλέπουν:

1. Υποστήριξη μιας προληπτικής προσέγγισης στις περιβαλλοντικές προκλήσεις.

2. Ανάληψη πρωτοβουλιών για προώθηση μεγαλύτερης περιβαλλοντικής υπευθυνότητας.

3. Ενίσχυση της ανάπτυξης και διάδοσης φιλικών προς το περιβάλλον πρωτοβουλιών.

Πέρα, όμως, από το Οικουμενικό Σύμφωνο, ένας από τους ισχυρότερους οργανισμούς – δίκτυα της ΕΚΕ σε ευρωπαϊκό επίπεδο, είναι το CSR Europe³⁸.

To CSR Europe είναι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός που προωθεί την εταιρική κοινωνική ευθύνη. Αποστολή του είναι να βοηθήσει τις επιχειρήσεις να επιτύχουν κέρδος, βιώσιμη ανάπτυξη και ανθρώπινη πρόοδο ενσωματώνοντας την εταιρική κοινωνική ευθύνη στον πυρήνα της επιχειρηματικής τους πρακτικής. Έχει 65 εταιρίες μέλη και 18 εθνικούς αντιπροσώπους, μέσω των οποίων φτάνει τις 1500 επιχειρήσεις σε όλη την Ευρώπη.

Το CSR Europe ιδρύθηκε ως «Ευρωπαϊκό Δίκτυο Επιχειρήσεων για την Κοινωνική Συνοχή (European Business Network for Social Cohesion - EBNSC)» τον Ιανουάριο του 1996 στο Λονδίνο, στο πλαίσιο μιας επιχειρηματικής συνδιάσκεψης κατά την οποία 200 εκπρόσωποι σημαντικών εταιριών σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή έθεσαν σε εφαρμογή την Ευρωπαϊκή Διακήρυξη των Επιχειρήσεων κατά του Κοινωνικού Αποκλεισμού, υπό τον πρώην Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Jacques Delors.

Οι επιχειρήσεις μέλη του CSR Europe έχουν δεσμευθεί να ακολουθήσουν τις **ακόλουθες αρχές** σαν ένα μέρος της επιχειρηματικής επιτυχίας:

- ☒ «Υπεύθυνους κώδικες συμπεριφοράς» μέσω της συνεισφοράς στην οικονομική και βιώσιμη ανάπτυξη των κοινοτήτων μέσα στις οποίες λειτουργούν.

³⁸ <http://www.csreurope.org>

- ☒ Εξασφάλιση στους εργαζόμενους υγιών και ασφαλών συνθηκών εργασίας, δίκαιων αποζημιώσεων και ίσων ευκαιριών για απασχόληση και επαγγελματική εξέλιξη.
- ☒ Ποιότητα και ασφαλή προϊόντα και υπηρεσίες σε ανταγωνιστικές τιμές, ανταπόκριση στις ανάγκες των πελατών.
- ☒ Ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων στο περιβάλλον και στους φυσικούς πόρους.
- ☒ Διαφάνεια απέναντι στους stakeholders.
- Καλή δομή διακυβέρνησης και υψηλά πρότυπα επιχειρηματικής ηθικής.

Η δράση του CSR Europe επεκτείνεται κυρίως σε τέσσερις άξονες:

1. Διάλογος μεταξύ Stakeholders.
2. Θεματικά πεδία (Themes) :
 - Επιχείρηση και ποικιλομορφία
 - Επιχείρηση και ανθρώπινα δικαιώματα
 - Έλεγχος και επικοινωνία
 - Εκπαίδευση και διά βίου κατάρτιση
 - Ενσωμάτωση πρακτικών Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης
 - Κοινωνικά Υπεύθυνες Επενδύσεις
3. Ευρωπαϊκή Επιχειρηματική Εκστρατεία για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (European Business Campaign on Corporate Social Responsibility).
4. Ευρωπαϊκή Ακαδημία για την Επιχείρηση στην κοινωνία (European Academy of Business in Society).

Συνοπτικά, μπορούμε να αναφέρουμε τους παρακάτω **σημαντικότερους σταθμούς** στην εξέλιξη της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης σε Διεθνές/Ευρωπαϊκό επίπεδο:

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΕ	
ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	☒ ΟΗΕ (2000): με πρωτοβουλία του Γ. Γ. Κόφι Ανάν συνέταξε το Οικουμενικό Σύμφωνο (Global Compact), έναν κώδικα συμπεριφοράς για μεγάλες εταιρείες. Ο κώδικας αυτός συμπεριλαμβάνει εννέα αρχές των ΗΕ για πολυεθνικές επιχειρήσεις που αναγνωρίζουν ποικίλες μορφές των δικαιωμάτων του ανθρώπου, καθώς επίσης των εργατικών και Περιβαλλοντικών δικαιωμάτων. (βλ. παράρτημα)
	☒ ΟΟΣΑ: σε έκθεσή του παρουσιάζει τις κατευθυντήριες γραμμές για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις
	☒ ΔΟΕ: τριμερής δήλωση για τις πολυεθνικές εταιρείες και την κοινωνική πολιτική

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	⇒ συνέδριο του Λονδίνου (1995): επί προεδρίας J. Delors, το οποίο κατέληξε στην ευρωπαϊκή διακήρυξη του επιχειρηματικού κόσμου κατά του κοινωνικού αποκλεισμού
	⇒ ιδρύθηκε το Copenhagen Center (1998), μια αυτόνομη οργάνωση που ίδρυσε η κυβέρνηση της Δανίας για να ενθαρρύνει εθελοντικές συμπράξεις μεταξύ κυβερνήσεων και επιχειρήσεων για την προώθηση της κοινωνικής συνοχής.
	⇒ Σύνοδο Κορυφής της Λισσαβόνας (2000) η Ε.Ε. έθεσε ως στρατηγικό στόχο να γίνει ως το 2010 <i>«η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή»</i> .
	⇒ συστάθηκε υπουργείο για την ΕΚΕ στη Βρετανία (2000)
	⇒ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκδίδει το «πράσινο βιβλίο» για την προώθηση ενός ευρωπαϊκού πλαισίου για την ΕΚΕ (Ιούλιος του 2001).
	⇒ Συνοδός Κορυφής στο Γκέτεμποργκ (2001). Στρατηγική για βιώσιμη ανάπτυξη. Συμπόρευση οικονομικής ανάπτυξης, κοινωνικής συνοχής και περιβαλλοντικής προστασίας.
	⇒ δημοσιεύεται η ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την ΕΚΕ, όπου αναφέρονται τα αποτελέσματα του δημόσιου διαλόγου, αιτία έναρξης του οποίου αποτέλεσε το «πράσινο βιβλίο» (Ιούλιος του 2002).

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗ- ΜΑΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	➤ δημιουργία του ευρωπαϊκού δικτύου CSR Europe (1996) με έδρα τις Βρυξέλλες.
	➤ έρευνα καταναλωτών από την MORI.

Στη συνέχεια, θα εξετάσουμε τη δράση στον τομέα της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στην Ελλάδα, που είναι ένας χώρος με πολλές ιδιαιτερότητες. Κατά συνέπεια, τα εμπόδια στην διάδοση και καθιέρωση της ΕΚΕ είναι αρκετά, αν και όχι απροσπέλαστα, όπως θα καταστεί σαφές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο:

«Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη σε Εθνικό Επίπεδο - Ελλάδα»

Κάθε συζήτηση για ανάληψη πρωτοβουλιών σε εθνικό επίπεδο θα πρέπει κατ' αρχήν να λάβει υπ' όψιν της τα βασικά χαρακτηριστικά του πεδίου αναφοράς της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης στον ελληνικό χώρο.

Κατ' αρχήν, η Ελλάδα, ως ανεπτυγμένη χώρα και μέλος της Ε.Ε. έχει ιδιαίτερα εξειδικευμένη νομοθεσία τόσο για τα εργασιακά όσο και για τα περιβαλλοντικά ζητήματα διέπεται δε σε σημαντικό βαθμό από την κοινοτική νομοθεσία. Σύμφωνα με τα δεδομένα αυτά θα μπορούσε κανείς να πει ότι το αίτημα που τίθεται σε αναπτυσσόμενες χώρες για τήρηση προτύπων υψηλότερων από αυτά που απαιτεί ο νομοθέτης δεν είναι τόσο επιτακτικό στην Ελλάδα όπως σε άλλες χώρες. Παρ' όλο που υπάρχουν διαφορετικές απόψεις για το είδος δράσεων που διαφοροποιούν την συμμόρφωση με τη νομοθεσία από την έννοια της ΕΚΕ είναι γεγονός ότι για την Ελλάδα δεν τίθεται θέμα νομοθετικών κενών αλλά κυρίως αποτελεσματικής εφαρμογής της ισχύουσας νομοθεσίας.

Η ελληνική νομοθεσία έχει προνοήσει για την προστασία του περιβάλλοντος με το νόμο 998/1979 περί Προστασίας των Δασών και των Δασικών Εκτάσεων. Μόλις το 2002, και αφού είχαν προηγηθεί η κατάρρευση του ελληνικού Χρηματιστηρίου και τα διεθνή οικονομικά σκάνδαλα (όπως Enron, WorldCom), η ελληνική κυβέρνηση ψήφισε το νόμο 3016 για την Εταιρική Διακυβέρνηση.

Σε τομείς όπως για παράδειγμα η υγιεινή και ασφάλεια στους χώρους εργασίας ή η προστασία από την θαλάσσια ρύπανση, το

βασικότερο ζητούμενο δεν είναι η δημιουργία, από τις ίδιες τις επιχειρήσεις, υψηλότερων προτύπων προστασίας αλλά η συνέπεια με όσα προβλέπονται από τη νομοθεσία³⁹.

Δεύτερο δεδομένο είναι ότι και στη χώρα μας χρειάζεται να αναπτυχθεί περισσότερο η ενημέρωση, ο διάλογος και η έρευνα για τα θέματα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Αξιέπαινες πρωτοβουλίες όπως το Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη είναι αρκετά πρόσφατες και τα αποτελέσματα των δράσεών τους δεν έχουν γίνει αντικείμενο συστηματικής ενημέρωσης, κοινωνικού και πολιτικού διαλόγου και εν τέλει, δεν έχουν γίνει κτήμα του επιχειρηματικού κόσμου και του κοινωνικού συνόλου.

Για το λόγο αυτό θα πρέπει να δοθεί έμφαση από τους κοινωνικούς και επιστημονικούς φορείς στην ανάπτυξη ευρύτερου δημόσιου προβληματισμού για το θέμα και την έρευνα τόσο των ακολουθούμενων από ελληνικές επιχειρήσεις πολιτικών εταιρικής κοινωνικής ευθύνης όσο και των τομέων εκείνων όπου υπάρχει οξύτερη ανάγκη δημιουργίας και υλοποίησης τέτοιων πολιτικών.

Τρίτον, πρέπει να ληφθεί υπ' όψιν το μέγεθος των ελληνικών επιχειρήσεων. Η συζήτηση για την Ε.Κ.Ε. σε διεθνή φόρα συνήθως αφορά επιχειρήσεις πολύ μεγαλύτερες των ελληνικών και έτσι τα μέτρα που προτείνονται δεν είναι κατ' ανάγκην εφαρμόσιμα στην ελληνική επιχειρηματική πραγματικότητα ή δεν θα έχουν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα γιατί δεν θα μπορούν να ακολουθηθούν από την πλειοψηφία των επιχειρήσεων.

Τέταρτον, πρέπει να είναι σαφές ότι η ανάπτυξη πρωτοβουλιών από τις επιχειρήσεις στο πλαίσιο της έννοιας της Ε.Κ.Ε. δεν μπορεί και δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να θεωρείται ότι υποκαθιστά το ρόλο του Κράτους και των αρμοδίων φορέων. Θέματα όπως π.χ. η

³⁹ Βλέπε Troumbis A. et al., «Product policy in support of environmental policy: product policy in Greece», in «Inventory of product policy instruments: method, overview and conclusions», Oosterhuis, Rubik, van Scheppingen, Scholl and Petschow (eds), IOW, Berlin, 1994

προστασία του περιβάλλοντος και του καταναλωτή ανήκουν κατ'εξοχήν στη νομοθετική και ελεγκτική αρμοδιότητα του Κράτους και η όλη συζήτηση για την Ε.Κ.Ε. γίνεται με σκοπό την περαιτέρω βελτίωση της κατάστασης και σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να οδηγήσει σε σύγχυση ρόλων με αρνητικές συνέπειες.

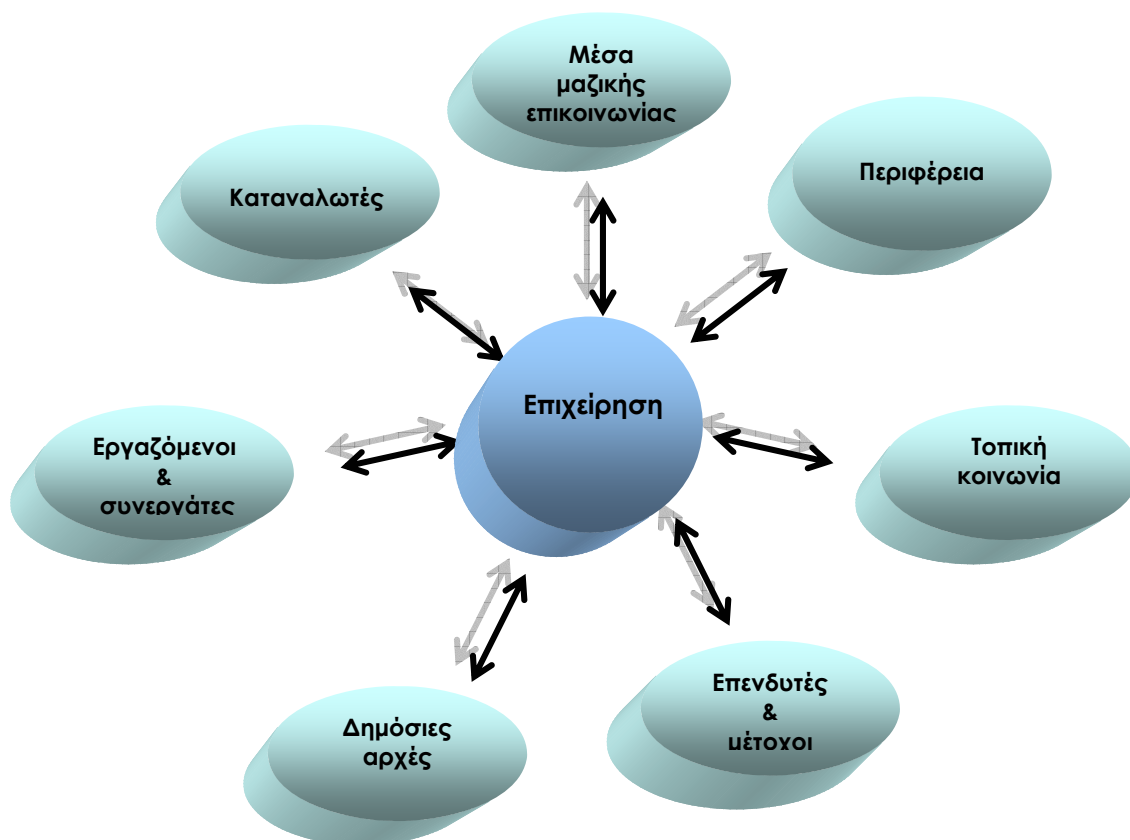
Πέμπτον, στην Ελλάδα, εκτός από το μικρό βαθμό ανάπτυξης συνείδησης εταιρικής κοινωνικής ευθύνης υπάρχει αντίστοιχα πρόβλημα και ελλipoύς ανάπτυξης κοινωνικά υπεύθυνης συμπεριφοράς των καταναλωτών. Η κοινωνική ευθύνη των καταναλωτών είναι, υπό μία έννοια, η άλλη πλευρά του νομίσματος της κοινωνικής ευθύνης των επιχειρήσεων. Η αύξηση της ευαισθητοποίησης των καταναλωτών έτσι ώστε π.χ. να είναι διατεθειμένοι να στηρίξουν ένα λίγο πιο ακριβό αλλά περιβαλλοντικά αβλαβές καταναλωτικό προϊόν θα αποτελέσει ένα μοχλό ενίσχυσης της κοινωνικά υπεύθυνης συμπεριφοράς των επιχειρήσεων. Η Ο.Κ.Ε. έχει την ευκαιρία να αναφερθεί στο ζήτημα αυτό στο πλαίσιο άλλης Γνώμης, και για αυτό, στην παρούσα Γνώμη απλώς επισημαίνει τη σημασία αυτού του θέματος και την υστέρηση που υπάρχει σχετικά στην Ελλάδα.

Έκτον, πρέπει να τονισθεί η ανάγκη για ενίσχυση και προώθηση του διαλόγου σε κάθε επίπεδο, τοπικό, κλαδικό και διεπιχειρησιακό. Η ανάπτυξη κατάλληλης παιδείας για τον σκοπό αυτό έχει αναφερθεί από την Ο.Κ.Ε. και στο παρελθόν ως σημαντική προϋπόθεση για τον σκοπό αυτό⁴⁰. Οι τοπικές κοινωνίες, οι φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης αλλά και οι άλλοι φορείς όπως και οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε τοπικό επίπεδο δεν είναι συνηθισμένες στο διάλογο για τα τοπικά ζητήματα και τις περισσότερες φορές τα όποια θέματα τίθενται σε διάλογο, εξετάζονται αποσπασματικά και κατά περίπτωση για να αντιμετωπισθούν μεμονωμένα ζητήματα.. Η έλλειψη διαύλων

⁴⁰ Dawkins J., «The Public's view of Corporate Responsibility – 2003», MORI, February 2004 p.5

πληροφόρησης και οργανωμένων δομών κοινωνικού διαλόγου μεταξύ των δραστηριοποιούμενων σε μια τοπική κοινωνία είναι ένα ιδιαίτερο ζήτημα που πρέπει να αντιμετωπισθεί προκειμένου να διευρυνθεί η εφαρμογή της Ε.Κ.Ε.

Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι και στο διεθνές αλλά και στο ευρωπαϊκό επίπεδο ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη συνεργασία και την συνέργια των ενδιαφερομένων μερών (partnership building) δεδομένου ότι η αποτελεσματική δράση για την αντιμετώπιση θεμάτων κοινωνικής και περιβαλλοντικής σημασίας είναι δυνατή περισσότερο μέσω συνεργασιών και λιγότερο με αποσπασματικές και μεμονωμένες ενέργειες. Η ανάπτυξη της συμμετοχικότητας και της συνεργασίας σε κάθε επίπεδο (τοπικό, περιφερειακό, κλαδικό και διεπιχειρησιακό) θα πρέπει να θεωρείται σημαντική προϋπόθεση για την προώθηση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης.

Τα επίπεδα συνεργασίας μιας επιχείρησης στον τομέα της Ε.Κ.Ε.

4α. Το Ελληνικό Δίκτυο για την ΕΚΕ: CSR HELLAS

Το «Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη» είναι ένα Δίκτυο επιχειρήσεων με τη μορφή μη κερδοσκοπικού Σωματείου. Αποστολή του δικτύου είναι η προώθηση της έννοιας της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και η προβολή της, τόσο προς τον επιχειρηματικό κόσμο όσο και προς το κοινωνικό περιβάλλον, με απώτερο στόχο την ισόρροπη επίτευξη κερδοφορίας και βιώσιμης ανάπτυξης.

Τον Μάιο του 1995 μια ομάδα Ευρωπαίων Επιχειρηματιών και Διευθυντών επιχειρήσεων υπέγραψε την «Ευρωπαϊκή Διακήρυξη των Επιχειρήσεων κατά του Κοινωνικού Αποκλεισμού» με στόχο την ανεύρεση τρόπων για προαγωγή της κοινωνικής τους υπευθυνότητας. Αποτέλεσμα αυτής της Διακήρυξης ήταν η δημιουργία το 1996 του Ευρωπαϊκού Δικτύου Επιχειρήσεων για την Κοινωνική Συνοχή.

Ένας από τους βασικούς στόχους του Δικτύου αυτού ήταν και η υποστήριξη δημιουργίας αντίστοιχων Εθνικών Δικτύων. Τον Νοέμβριο του 1999, αντίστοιχες προσπάθειες από δεκατρείς μεγάλες Ελληνικές Επιχειρήσεις μαζί με τρεις από τους μεγαλύτερους συλλογικούς επιχειρηματικούς φορείς κατέληξαν στην υπογραφή της

διακήρυξης για την ίδρυση του «Ελληνικού Δικτύου για την Κοινωνική Συνοχή».

Το σχετικό καταστατικό της Αστικής - Μη κερδοσκοπικής εταιρίας κατατέθηκε στο Πρωτοδικείο Αθηνών την 15η Ιουνίου 2000 όπου και καταχωρήθηκε με αριθμό 10147/29.6.2000 και έκτοτε τροποποιήθηκε δύο φορές. Με την τροποποίηση του καταστατικού άλλαξε και η ονομασία του Δικτύου σε «Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη» (Δίκτυο) με την αντίστοιχη αγγλική μετάφραση «Hellenic Network for Corporate Social Responsibility».

Με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης των μελών του της 27ης Νοεμβρίου 2002 και μετά από τις απαιτούμενες ενέργειες, το Δίκτυο άλλαξε τη νομική μορφή του σε μη κερδοσκοπικό Σωματείο που καταχωρήθηκε στο Πρωτοδικείο Αθηνών με αριθμό 24483/9.4.2003 με την ίδια ονομασία και διακριτικό τίτλο⁴¹.

Για την πραγμάτωση της Αποστολής του, το Δίκτυο έχει θέσει ως στόχους :

- ☐ Τη συνεχή ενημέρωση και διάδοση πληροφοριών στον τομέα της Ε.Κ.Ε.
- ☐ Τη δικτύωση και συνεργασία με επιχειρήσεις, συλλογικούς και άλλους φορείς σε κάθε επίπεδο για την ανταλλαγή και διάχυση πληροφοριών.
- ☐ Την ευαισθητοποίηση της επιχειρηματικής κοινότητας και του κοινού για την κοινωνική δράση και συμβολή των επιχειρήσεων σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο.
- ☐ Την κινητοποίηση και ανάπτυξη συνεργασιών για την προώθηση προγραμμάτων συλλογικής προσφοράς και την από κοινού αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων.

⁴¹ <http://www.csrhellas.gr>

☐ Τη μεταφορά, προσαρμογή και διάδοση καλών πρακτικών στον τομέα της κοινωνικής συνοχής και της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης.

☐ Την με κάθε άλλη μορφή ανάπτυξη δράσης των επιχειρήσεων για την επίτευξη των σκοπών του Δικτύου.

Στις άμεσες προτεραιότητές του είναι:

- Η καταγραφή προγραμμάτων και καλύτερων πρακτικών που έχουν αναπτυχθεί από Ελληνικές εταιρίες στον τομέα της Κοινωνικής Ευθύνης (ποια φιλοσοφία υπάρχει πίσω από αυτά, ποιοι οι κύριοι στόχοι και ποιες οι χρησιμοποιηθείσες μεθοδολογικές προσεγγίσεις και τα επιτευχθέντα αποτελέσματα).

- Η συλλογή νέων στοιχείων σχετικά με την κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων.

- Η αύξηση της ενημέρωσης και υποστήριξη των επιχειρήσεων στην ανάπτυξη φιλοσοφίας για Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη

- Η εγγραφή νέων μελών

Μεταξύ άλλων οι δραστηριότητες του Δικτύου είναι :

- Η εκπόνηση ποσοτικής μελέτης σχετικά με την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και παράλληλη έρευνα της κοινής γνώμης για το ίδιο θέμα.

- Η δημιουργία Newsletter για καλύτερη επικοινωνία με τα μέλη και την ευρύτερη κοινότητα.

- Η καταγραφή προγραμμάτων κοινωνικής ευθύνης που εφαρμόζονται στην Ελλάδα και έκδοση ειδικού φυλλαδίου.

- Η διάδοση εργαλείων που εφαρμόζονται στην Ευρώπη για κάποιους από τους τομείς της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης.

- Η ανάπτυξη συνεργασιών με Πανεπιστημιακούς, Επιχειρηματικούς, Κρατικούς και άλλους φορείς.

4β. Τα απαιτούμενα μέτρα για την προώθηση της ΕΚΕ στην Ελλάδα.

Με αυτά τα δεδομένα, και έχοντας πάντα υπ' όψιν ότι η Ε.Κ.Ε. είναι εθελοντική (αλλιώς δεν είναι κοινωνική ευθύνη) και κατά συνέπεια τα προτεινόμενα μέτρα θα πρέπει να γίνουν σε συνεννόηση και με τη συμφωνία των επιχειρήσεων στις οποίες αφορούν, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή προτείνει τα ακόλουθα⁴²:

ι. Θα πρέπει να αρθούν τα υφιστάμενα αντι-κίνητρα στην άσκηση πολιτικών εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Τα αντι-κίνητρα αυτά αφορούν τόσο στη νομοθεσία όσο και την πρακτική της δημόσιας διοίκησης, κεντρικής και περιφερειακής.

Στο νομοθετικό επίπεδο, είναι π.χ. γνωστό ότι η φορολογική νομοθεσία δημιουργεί διαδικασίες και επιβαρύνει οικονομικά τις δωρεές. Φυσικά, η πρόταση αυτή δεν σημαίνει ότι δεν θα πρέπει να υπάρχουν οι μηχανισμοί ελέγχου του εάν οι δωρεές και οι άλλες εκδηλώσεις κοινωνικής προσφοράς δεν υποκρύπτουν στην πραγματικότητα μεθοδεύσεις φοροδιαφυγής αλλά το υφιστάμενο καθεστώς και μειώνει το όφελος για τους αποδέκτες και δεν είναι σε θέση να εντοπίσει πρακτικά τους σχετικούς μηχανισμούς φοροδιαφυγής.

Σε επίπεδο διοικητικής πρακτικής, τα πράγματα πιο προβληματικά. Κρίσιμες για το θέμα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης δημόσιες υπηρεσίες δεν διαθέτουν την αναγκαία εξοικείωση με σχετικές πρωτοβουλίες που αναλαμβάνουν οι επιχειρήσεις. Παράλληλα, και οι δήμοι θα πρέπει να διευκολύνουν τις επιχειρήσεις στην υλοποίηση τέτοιων μέτρων.

⁴² <http://www.oke.gr/greek/gnomi95.htm>

ii. Θα πρέπει να καλλιεργηθεί το πνεύμα της Ε.Κ.Ε. στα υποψήφια επιχειρηματικά στελέχη. Οι Οικονομικές και Διοικητικές Σχολές θα πρέπει να περιλαμβάνουν το σχετικό μάθημα ως υποχρεωτικό στα ακαδημαϊκά τους προγράμματα ενώ και οι ίδιες οι μεγάλες επιχειρήσεις θα πρέπει να αναπτύξουν το πνεύμα αυτό με εκπαίδευση των στελεχών τους σε ενδο-επιχειρησιακό επίπεδο.

iii. Οι επιχειρήσεις όμως στην Ελλάδα, και συγκεκριμένα οι Μικρές επιχειρήσεις, δεν διοικούνται συνήθως από επαγγελματικά στελέχη αλλά από αυτοδίδακτους επιχειρηματίες. Για το λόγο αυτό δεν αρκεί η ακαδημαϊκή εκπαίδευση αλλά **θα πρέπει να υπάρξουν προγράμματα ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης, εκπαίδευσης και προσαρμογής στις επιταγές της Ε.Κ.Ε⁴³.** Πολλές φορές η έλλειψη εταιρικής κοινωνικής ευθύνης οφείλεται σε λανθασμένη αντίληψη του επιχειρηματία για το ποιο είναι το μεσομακροπρόθεσμο συμφέρον και όχι σε μία αντικειμενική αξιολόγηση των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων της αντίθετης με την Ε.Κ.Ε. πολιτικής που τυχόν ακολουθεί. Και φυσικά, το πρώτο βήμα για την ανάπτυξη αυτής της ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης θα πρέπει να γίνεται από το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας που θα πρέπει να δώσει αυξημένη έμφαση στην ανάπτυξη της εξατομικευμένης αλλά και της συλλογικής ευθύνης των πολιτών απέναντι στην κοινωνία, τη φύση, το πολιτιστικό παρελθόν αλλά και το παραγωγικό μέλλον της χώρας.

iv. Μεταξύ άλλων, οι επιχειρήσεις θα πρέπει να ενημερωθούν για τα πρότυπα διαχείρισης που έχουν διαμορφωθεί σύμφωνα με τις επιταγές της Ε.Κ.Ε. Τα πρότυπα αυτά διαμορφώθηκαν και πιστοποιούνται από έγκυρους διεθνείς οργανισμούς και η εφαρμογή τους μπορεί να αποβεί επωφελής για τις επιχειρήσεις. Σε αυτό μπορούν και πρέπει να συμβάλουν και οι συλλογικοί φορείς της ελληνικής κοινωνίας.

⁴³ Dawkins J., «The Public's view of Corporate Responsibility – 2003», MORI, February 2004 p.5

v. Η προσέγγιση της Ε.Κ.Ε. σε επίπεδο εφαρμοστέων μέτρων και πολιτικών πρέπει να διαφοροποιείται και να εξειδικεύεται ανά τομέα και ανά επιχείρηση. Η πολιτική Ε.Κ.Ε. π.χ. για τις τράπεζες δεν μπορεί να έχει το ίδιο περιεχόμενο με την αντίστοιχη πολιτική στη βιομηχανία ή τον τουρισμό. Σε μία προσπάθεια διατύπωσης τομεακών προσεγγίσεων της Ε.Κ.Ε., η Ο.Κ.Ε. θα παραθέσει στο επόμενο και τελευταίο κεφάλαιο της Γνώμης αυτής κάποια συνοπτική αναφορά σε ορισμένους κρίσιμους τομείς της οικονομίας. Οι προτάσεις αυτές δεν φιλοδοξούν να προσεγγίσουν εξαντλητικά το θέμα αλλά να συμβάλλουν στον προβληματισμό και το διάλογο που θα πρέπει να αναπτυχθεί τόσο σε ενδοεπιχειρησιακό/κλαδικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο.

vi. Στην Ελλάδα, ιδιαίτερη σημασία έχει η Ε.Κ.Ε. στον κατασκευαστικό κλάδο, δεδομένης της μεγάλης κατασκευαστικής δραστηριότητας στον τομέα τόσο των δημόσιων όσο και των ιδιωτικών έργων και τη συμβολή που αυτή έχει για την αναπτυξιακή προσπάθεια της χώρας. Φυσικά, η Ε.Κ.Ε. παρουσιάζει ιδιαιτερότητες στον τομέα των δημοσίων έργων όπου ο ανταγωνισμός για την ανάληψη ενός έργου περιορίζει τα περιθώρια για πρωτοβουλίες Ε.Κ.Ε. πέραν των όσων προβλέπει και επιβάλλει η νομοθεσία. Σε κάθε περίπτωση όμως, η ανάπτυξη της Ε.Κ.Ε. στον τομέα αυτό θα είναι ιδιαίτερα σημαντική και θα πρέπει όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς να συστηματοποιήσουν και να διευρύνουν τις πρωτοβουλίες που σήμερα υπάρχουν. Προς την κατεύθυνση αυτή, θα πρέπει η Πολιτεία να εξετάσει και το σύστημα ανάληψης δημοσίων έργων από την παράμετρο της ενθάρρυνσης της Ε.Κ.Ε. από μέρους των τεχνικών εταιριών.

vii. Χρήσιμο θεωρούμε επίσης το να καταγράψουμε ορισμένες πρωτοβουλίες που αναπτύσσονται και που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν ακόμη περισσότερο -άσχετα από συγκεκριμένο τομέα ή κλάδο- σε μία προσπάθεια αύξησης της διαφάνειας στις κοινωνικά κρίσιμες πολιτικές που εφαρμόζουν οι επιχειρήσεις αλλά και της

δημιουργίας κινήτρων για την τόνωση της κοινωνικής ευαισθησίας τους.

Ως τέτοιες πρωτοβουλίες αναφέρονται ενδεικτικά:

1. Η μέτρηση, έκδοση αναφορών και εκθέσεων και επιβεβαίωση των αποτελεσμάτων.

Είναι μία πρωτοβουλία που υιοθετείται από ολόένα και περισσότερες επιχειρήσεις, οι οποίες χρησιμοποιούν την διαδικασία αυτή για να οργανώσουν τις επιμέρους δραστηριότητές τους για την Ε.Κ.Ε., να θέσουν συγκεκριμένους και μετρήσιμους στόχους καθώς και τις δράσεις τους σε επιμέρους τομείς της Ε.Κ.Ε και να δημιουργήσουν συνθήκες για αμφίδρομη επικοινωνία με τα ενδιαφερόμενα μέρη. Η πρακτική αυτή αναπτύσσεται και στην Ελλάδα όπου υπάρχουν επιχειρήσεις που εκδίδουν μαζί με τον ετήσιο Οικονομικό τους Απολογισμό και Κοινωνικό Απολογισμό ήδη από την δεκαετία του 198. Ωστόσο, ακόμη σήμερα δεν υπάρχει ομοιογένεια ως προς το είδος των πληροφοριών που πρέπει να περιλαμβάνονται στις εκδόσεις αυτές, ο τρόπος και οι δείκτες αξιολόγησης των αποτελεσμάτων -ποιοτικών- κυρίως των επενδύσεων για την Ε.Κ.Ε. και το σύστημα επικοινωνίας αυτών των στοιχείων με τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Ως σημείο αναφοράς σχετικά θα πρέπει να αναφερθεί η πρωτοβουλία που ξεκίνησε από τα Η.Ε. με τον γενικό τίτλο Global Reporting Initiative - GRI και η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη για την δημιουργία ενός κοινά αποδεκτού συστήματος έκδοσης και επικοινωνίας Αναφορών για την Ε.Κ.Ε. Φυσικά, θετικά μπορεί να λειτουργήσει και η υιοθέτηση σχετικών συστημάτων πιστοποίησης που αφορούν στον απολογισμό δραστηριοτήτων.

2. Η Μάθηση και Συμμετοχική Συνεργασία

Η προώθηση της έννοιας της Ε.Κ.Ε. και η εφαρμογή καλών πρακτικών στους επιμέρους τομείς θεωρείται συνάρτηση της Μάθησης, της Διάδοσης των καλών πρακτικών, αλλά και της συμμετοχικής συνεργασίας μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών (partnership building). Στο πλαίσιο αυτό κινούνται πολλές πρωτοβουλίες όπως το Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την Ε.Κ.Ε. (C.S.R. Europe) και η πρωτοβουλία των Ηνωμένων Εθνών (U.N. Global Compact) που προαναφέραμε και που αποτελούν καλά παραδείγματα αναφοράς σε διεθνές επίπεδο για την προσπάθεια των επιχειρήσεων να αντλήσουν γνώση αφενός και αφετέρου για την δημιουργία προγραμμάτων συμμετοχικής συνεργασίας (partnership building).

3. Η Σήμανση Προϊόντων

Η σήμανση προϊόντων αποτελεί ένα εργαλείο που προτίθεται να εφαρμόσει η Ε.Ε., τόσο για την επιβράβευση προϊόντων που διακρίνονται για τις πρακτικές Ε.Κ.Ε. του κατασκευαστή, όσο και για την αποτελεσματική ενημέρωση των καταναλωτών. Η Ε.Ε. έχει ήδη κάνει βήματα προς αυτή την κατεύθυνση με το οικολογικό σήμα της Ε.Ε. («το λουλούδι») να χορηγείται σε προϊόντα με την υψηλότερη περιβαλλοντική ποιότητα. Το λουλούδι είναι διαφανής και αξιόπιστη επισήμανση καθώς η συμμόρφωση με τα κριτήρια βεβαιώνεται, επαληθεύεται και παρακολουθείται από έναν ανεξάρτητο τρίτο φορέα πιστοποίησης. Η διαδικασία της επισήμανσης θα ακολουθεί την πρακτική της επισήμανσης CE, για τα προϊόντα που ικανοποιούν τις ευρωπαϊκές προδιαγραφές αλλά, θα παραμένει εθελοντική για τους κατασκευαστές που επιθυμούν να επισημάνουν τα προϊόντα τους.

Σε ό,τι αφορά στον ελληνικό χώρο δύο είναι οι κυριότερες μορφές σήμανσης της υπευθυνότητας των επιχειρήσεων:

- **Το Σήμα Υπευθυνότητας που απονέμεται από τον Φορέας Διαχείρισης του Σήματος Υπευθυνότητας της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου και**
- **το Σήμα SA 8000, που απονέμεται από την TÜV HELLAS.**

Το **Σήμα Υπευθυνότητας** δημιουργήθηκε για τις επιχειρήσεις και τους οργανισμούς του Βορείου Αιγαίου που υιοθετούν κοινωνικά και περιβαλλοντικά υπεύθυνες συμπεριφορές και ασπάζονται το όραμα μιας ισόρροπης ανάπτυξης του Βορείου Αιγαίου σε κοινωνικούς, οικονομικούς και περιβαλλοντικούς όρους⁴⁴. Το Σήμα αυτό, δημιουργήθηκε στα πλαίσια του Προγράμματος Υποστήριξης Καινοτόμων Δράσεων Βορείου Αιγαίου (NAIAS), το οποίο αποτελεί ένα πρόγραμμα ενίσχυσης της οικονομίας και κοινωνίας του Βορείου Αιγαίου μέσω της υποστήριξης της καινοτομίας με την προώθηση σχετικών δράσεων.

Οι στόχοι του Σήματος Υπευθυνότητας είναι τέσσερις:

- i. Παροχή ενός αποτελεσματικού εργαλείου εσωτερικής βελτίωσης των επιχειρήσεων.
- ii. Προώθηση των επιχειρήσεων που υιοθετούν κοινωνικά και περιβαλλοντικά υπεύθυνες συμπεριφορές.
- iii. Συνολική ανάδειξη του Βορείου Αιγαίου.
- iv. Ευρύτερη ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινωνίας (καταναλωτών, εργαζομένων κλπ.).

Η συμμετοχή στο Σήμα είναι εθελοντική. Ένας οργανισμός (επιχείρηση), προκειμένου να ενταχθεί, αφού ενημερωθεί για τις

⁴⁴ Τρούμπης Α. (επ.), «Οδηγός Εφαρμογής του Σήματος Υπευθυνότητας», Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Εργαστήριο Διαχείρισης Βιοποικιλότητας, Τμήμα Περιβάλλοντος, 2004, σ. 7-8

απαιτήσεις του Σήματος από το Φορέα Διαχείρισης, πρέπει να καταθέσει αίτηση ένταξης, αναλαμβάνοντας δέσμευση για την πιστή τήρηση τριών βασικών όρων (αποδοχή πλήρους νομοθετικής συμμόρφωσης, αποδοχή 10 θεμελιωδών αρχών, περιγραφή οράματος διοίκησης).

Σε ό,τι αφορά στο Σήμα **SA 8000**, αυτό είναι ένα διεθνές πρότυπο κοινωνικής μέριμνας και ευθύνης, που θέτει τις προδιαγραφές για τη βελτίωση των εργασιακών συνθηκών και τη διασφάλιση των ανθρώπινων δικαιωμάτων, θεωρώντας ότι μέσω της πιστοποίησης, οι εταιρείες μπορούν να βελτιώσουν την διεθνή ανταγωνιστικότητά τους και παράλληλα να αποδείξουν ότι ενδιαφέρονται για το εργατικό δυναμικό τους⁴⁵.

Το SA 8000 είναι ένα πρότυπο το οποίο διασφαλίζει την ορθή και ηθικά αποδεκτή παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών. Καταθέτει βασικές προδιαγραφές και διαδικασίες σχετικά με την Υγεία και την Ασφάλεια την παιδική εργασία, την εξαναγκασμένη εργασία, την ελευθερία συμμετοχής σε συλλογικά όργανα και συλλογικές διαπραγματεύσεις, τις ώρες εργασίας, τις βασικές αποδοχές, τις διακρίσεις, τον έλεγχο των προμηθευτών και των υπεργολάβων.

Το πρότυπο είναι βασισμένο στις συμβάσεις οργάνων των διεθνών οργανώσεων εργασίας και ανθρώπινων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένης της Παγκόσμιας Διακήρυξης των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων και της Συνθήκης Ηνωμένων Εθνών σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού⁴⁶.

Η TÜV HELLAS⁴⁷ προκειμένου να αποκτήσει το απαιτούμενο μέγεθος και την εμπειρία για την άμεση κάλυψη των απαιτήσεων της σημερινής κοινωνίας, πραγματοποίησε συμμαχία στρατηγικής σημασίας με τον διαπιστευμένο Οργανισμό RWTÜV FAR EAST (μέλος

⁴⁵ http://www.bdsqglobal.com/tool/systems_sa.asp

⁴⁶ <http://www.lavisoft.gr>

⁴⁷ <http://www.tuvhellas.gr/index.php?v=2&vc=35>

του RWTÜV Group) για το πρότυπο SA 8000, σε όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων των εταιρειών και παρέχει υπηρεσίες με κατάλληλα εκπαιδευμένους, Έλληνες επιθεωρητές.

Οι υπηρεσίες του οργανισμού αυτού περιλαμβάνουν την ανασκόπηση της λειτουργίας της Επιχείρησης, την καταγραφή των δραστηριοτήτων και τυχόν υπαρχόντων διεργασιών (Gap analysis), την προσαρμογή και τεκμηρίωση τυχόν υπαρχόντων διεργασιών σύμφωνα με το διεθνές πρότυπο και, τέλος, τη διαμόρφωση, τεκμηρίωση και εφαρμογή νέων αναγκαίων διεργασιών.

4. Κοινωνικά υπεύθυνες επενδύσεις

Θα πρέπει να μελετηθεί από το Χρηματιστήριο Αξιών της Αθήνας το ενδεχόμενο να καταρτίσει -κατά τα πρότυπα του Χρηματιστηρίου του Λονδίνου και άλλων ευρωπαϊκών χρηματιστηρίων, ένα δείκτη αξιολόγησης των κοινωνικών επιδόσεων των επιχειρήσεων που διαπραγματεύονται στο Χ.Α.Α. Στόχος μιας τέτοιας κίνησης θα είναι η κινητοποίηση Ελληνικών κεφαλαίων που θα ενδιαφέρονται σε τέτοιου είδους επενδύσεις αλλά και η τοποθέτηση διεθνών χαρτοφυλακίων που επενδύουν με γνώμονα αντίστοιχα κριτήρια.

Για την εύρυθμη, αξιόπιστη και διαφανή λειτουργία ενός τέτοιου δείκτη θα πρέπει να οριστεί ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός που θα αξιολογεί τις επιδόσεις τους όσον αφορά στην Ε.Κ.Ε. και θα ενημερώνει αντίστοιχα τον σχετικό δείκτη.

5. Οικοδόμηση δομών διαλόγου και συνεργασίας («partnership-building»)

Ήδη αναφέρθηκε η σημασία της ανάπτυξης παιδείας διαλόγου σε τοπικό και κλαδικό επίπεδο στη χώρα μας. Το πρόβλημα δεν διέλαθε της προσοχής αρκετών από τις επιχειρήσεις που αναπτύσσουν πρωτοβουλίες στο πλαίσιο της Ε.Κ.Ε. και υπάρχουν ήδη σημαντικές προσπάθειες δημιουργίας δομών μέσα από τις οποίες

θα υπάρχει αμοιβαία ροή πληροφόρησης για ζητήματα κοινού ενδιαφέροντος μεταξύ των παραγόντων μιας τοπικής κοινωνίας, όπως και σε κάποιους συγκεκριμένους κλάδους. Οι προσπάθειες αυτές θα πρέπει να ενισχυθούν και να ενθαρρυνθούν από την Πολιτεία και τους εθνικούς κοινωνικούς φορείς ώστε να υπάρξουν μόνιμες μορφές διεξαγωγής διαλόγου όπου τα ζητήματα θα συζητούνται πριν καταστούν προβλήματα και όπου θα δημιουργηθεί μία εξοικείωση των φορέων με το διάλογο και μεταξύ τους ώστε να λύνονται τα προβλήματα ακόμη και όταν παρουσιάζεται σύγκρουση συμφερόντων.

4γ. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Επιγραμματικά, θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι η «ποιότητα της διαδρομής» προς την επίτευξη του κέρδους, είναι πλέον σημαντικός παράγων, που πρέπει να χαρακτηρίζει ή στιγματίζει τις επιχειρήσεις ως οντότητες οικονομικές, αλλά και την ιδιοκτησία, τα φυσικά πρόσωπα.

Ως κορυφαία «Κακά» παραδείγματα «αντικοινωνικών» συμπεριφορών, που χαρακτήρισαν και στιγματίσαν επιχειρηματικές πορείες προς την Κερδοφορία, επιφέροντας βέβαια πολλές φορές και πλήγματα στις ίδιες τις επιχειρήσεις και τους μετόχους, είναι τα γνωστά διατροφικά σκάνδαλα, των διοξινών και των «τρελών» αγελάδων. Ακόμη, μπορούμε να αναφέρουμε τις μεγάλες οικολογικές καταστροφές, την εγκληματική χρήση βλαπτικών ουσιών στην διατροφική αλυσίδα, καθώς και την αλόγιστη χρήση φυτοφαρμάκων.

Οι Οικολογικές καταστροφές στις θάλασσες (μονοπύθμενα) και οι πυρηνικοί σταθμοί με τα «οικονομικά» μέτρα προστασίας, αμαυρώνουν και γκριζάρουν τις ελπίδες, προς το παρόν, για ικανές πρωτοβουλίες από σημαντικούς οικονομικούς παράγοντες, ιδιώτες ή και Κρατικές οντότητες.

Στην Ελλάδα, η υπόθεση των Τραπεζικών Πανωτοκίων και η Αρνητική στάση των Τραπεζών, να στηρίξουν με χρηματοδοτικά «εργαλεία» τις Μικρές Επιχειρήσεις (π.χ. Ταμείο Εγγυοδοσίας), είναι ένα χαρακτηριστικό αρνητικό παράδειγμα⁴⁸.

⁴⁸ http://www.gsevee.gr/index.asp?a_id=286&nnid=176

Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, είναι απαραίτητο να «μεταλλαχθεί», από πακέτο μερικών μέτρων και Καλών Πρακτικών (με ΜΟΝΟ κίνητρο την διαφήμιση), σε κουλτούρα, σε «ιδεολογία», ώστε να υπηρετείται διαχρονικά η Βιώσιμη Ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

- Δεν πρέπει να είναι ένα απλό «εργαλείο» του σύγχρονου Marketing, αγγίζοντας τα όρια του χυδαίου πολλές φορές.
- Δεν πρέπει να είναι μια διαδικασία απόδοσης «λύτρων» που καταβάλλονται στην κοινωνία για την αιχμαλωσία της μέσα σε ένα περιβάλλον ακατάλληλο, αποτέλεσμα του **ΟΛΑ** επιτρέπονται για να επιτευχθεί **ΠΡΩΤΑ** το **ΚΕΡΔΟΣ** και μετά να αναδιανεμηθεί.
- Τα χαρακτηριστικά της **ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ** προς την Κερδοφορία μιας επιχειρηματικής Οντότητας, πρέπει πλέον να αξιολογούνται και να λαμβάνονται υπ' όψιν. Η ανάπτυξη της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, πρέπει να αποτελεί στοιχείο άυλης επένδυσης για τις επιχειρήσεις.

Πρέπει επίσης να υπογραμμιστεί ότι η έννοια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης είναι απαραίτητο να αφομοιωθεί και στην μεγάλη οικογένεια του Κρατικού Μηχανισμού (Κεντρική Διοίκηση - ΔΕΚΟ - Τοπική Αυτοδιοίκηση), που ως υπέρ - επιχειρηματική οντότητα επόπτευσης και διαχείρισης, κατέχει δεσπόζουσα θέση. Στην Ελλάδα υπάρχει έλλειμμα στον Τομέα αυτό.

Σε ό,τι αφορά στο τι πρέπει να πράξουν, αν μπορούν να πράξουν, και τελικά τι πράττουν οι Μικρές Επιχειρήσεις και ιδιαίτερα οι Μικρές, που για την Ελλάδα αποτελούν εξαιρετικά σημαντικό οικονομικό και συνεκτικό παράγοντα της Κοινωνίας, πρέπει να

παρατηρήσουμε ότι η χώρα μας υποδέχεται με αρκετές επιφυλάξεις μια νέα αντίληψη σύμφωνα με την οποία οι επιχειρήσεις μπορούν και δικαιούνται να παίξουν σημαντικό ρόλο στην κοινωνική ανάπτυξη και πρόοδο⁴⁹. Πρόκειται για μια διαδικασία κοινωνικής μεταβολής που θα συνεπιφέρει σημαντικές αλλαγές στην κοινωνική μας οργάνωση και στον τρόπο σκέψης και δράσης.

Η έννοια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης σήμερα λειτουργεί εμβληματικά, σαν μια σημαία που σηκώνουν οι ίδιες οι επιχειρήσεις για μια συναινετική κοινωνική «επανάσταση», όπου όλοι οι κοινωνικοί εταίροι της κοινωνίας των πολιτών θα είναι εντέλει ωφελημένοι.

⁴⁹ Τσακαρέστου Μ. κ.ά. «Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη στην Ελλάδα – Θέματα και Προοπτικές. Συνοπτική Έκθεση Αποτελεσμάτων», Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, σ.12

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

α. Ελληνική Βιβλιογραφία

«Πράσινη Βίβλος – Προώθηση ενός Ευρωπαϊκού Πλαισίου για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη», Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, COM(2001)366 τελικό, Βρυξέλλες, 2001

Τσακαρέστου Μ. κ.ά. «Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη στην Ελλάδα – Θέματα και Προοπτικές. Συνοπτική Έκθεση Αποτελεσμάτων», Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

«Εισαγωγή στην Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη για Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις», Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση «Επιχειρήσεις»

«Οδηγός για Αποτελεσματική Ενημέρωση για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη», Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση «Επιχειρήσεις»

Τρούμπης Α. (επ.), «Οδηγός Εφαρμογής του Σήματος Υπευθυνότητας», Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Εργαστήριο Διαχείρισης Βιοποικιλότητας, Τμήμα Περιβάλλοντος, 2004

«Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: Μια συνεισφορά των επιχειρήσεων στη βιώσιμη ανάπτυξη», Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, COM (347) τελικό, Βρυξέλλες, 2002

β. Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Hines C., «The Triple Bottom Line», Communications Directors Forum, MORI, 2001

Dawkins J., «The Public's view of Corporate Responsibility – 2003», MORI, 2004

Sofres T. N. et al., «Investing in Responsible Business – The 2003 Survey of European Fund Managers, Financial Analysts & Investor Relations Officers», CSR Europe – Deloitte – Euronext, 2003

Allen P. & Bonazzi C. (ed.), «Changes in business and the environment: Metaphors, partnerships, tools», Background Paper for ECO99, EEA, Denmark, 1999

Ammenberg J. & Hjelm O., «Tracing business and environmental effects of Environmental Management Systems – A study of networking SMEs using a Joint Environmental System», Business Strategy and the Environment, 2003, vol. 12

Gilbertsen R. & Kowalski T., «Responsible Care meets ISO», CPEA, Putnam, Chicago, USA, 2002

Jamal R., «USCIB Compendium of Corporate Responsibility Initiatives», US Council for International Business, Corporate Responsibility Committee, USA, 2002

Troumbis A. et al., «Product policy in support of environmental policy: product policy in Greece», in «Inventory of product policy instruments: method, overview and conclusions», Oosterhuis, Rubik, van Scheppingen, Scholl and Petschow (eds), IOW, Berlin, 1994

γ. Διαδικτυακή Βιβλιογραφία

(Όλες οι σελίδες ήταν ενεργές μέχρι τις 25 Νοεμβρίου 2005)

http://www.socialdialogue.net/el/el_csr_intro.htm

www.csrhellas.gr

http://www.csrhellas.gr/CSR_gr/prasini_vivlos_gr.pdf

http://www.csrhellas.gr/CSR_gr/EMSF%20final%20report%202004.pdf

http://www.csreurope.org/uploadstore/cms/docs/Business_case.pdf

<http://www.unglobalcompact.org/Portal/Default.asp>

<http://greatplacetowork-europe.com/gptw/index.php>

<http://www.fgi.org.gr/online/generic.aspx?mid=691&id=114&lang=gr>

<http://www.oke.gr/greek/gnomi95.htm>

http://europa.eu.int/enterprise/corporate_social_responsibility.htm

http://europa.eu.int/comm/enterprise/csr/official_doc.htm

http://www.bdsglobal.com/tool/systems_sa.asp

http://www.gsevee.gr/index.asp?a_id=286&nnid=176

http://www.plant-management.gr/online/article.asp?return_Page=SECTION&group=2§ion=3&articleid=2377

http://www.csreurope.org/aboutus/CSRfactsandfigures_page397.aspx

<http://www.csreurope.org/ourpublications/csrMagazine>

<http://www.MORI.com/csr>

<http://agency.osha.eu.int/publications/factsheets/facts11/>

<http://www.wbcds.ch/eurint/eeei.htm>

http://europa.eu.int/comm/enterprise/csr/index_forum.htm

http://forum.europa.eu.int/irc/empl/csr_eu_multi_stakeholder_forum/info/data/en/csr%20ems%20forum.htm

http://www.csrhellas.gr/CSR_gr/global_compact.htm

<http://www.unglobalcompact.org/Portal/Default.asp?>

http://www.europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/support_measures/responsible_entrepreneurship/index.htm